

Dr Jan Ostojki

ASPIRACJE ŻYCIOWE MŁODZIEŻY POLSKIEJ I POLONII KANADYJSKIEJ U PROGU XXI wieku

Na początku XXI wieku na tle zachodzących przemian ogólnie cywilizacyjnych, problematyka aspiracji życiowych ma szczególne znaczenie. Człowiek współczesny nie może korzystać z gotowych wzorców aspiracji życiowych wypracowanych w przeszłości. W dobie charakterystycznych dla obecnych społeczeństw rozwiniętych kultur, konieczne jest nowe określenie hierarchii najważniejszych spraw życiowych. Wybory te dotyczą zarówno wartości egzystencjalnych, postaw wobec rzeczywistości geopolitycznej, ekonomicznej i społecznej, jak i pewnych opinii, poglądów oraz generujących je działań.

Każde pokolenie poszukuje własnej drogi życiowej w zależności od zmieniających się warunków społecznych, w których funkcjonuje. Warunki te, to obszar bardzo obszerny, obejmujący zmiany w geopolitycznym, kulturowym i socjologicznym środowisku człowieka. Poprzednie pokolenia dążyły do zapewnienia człowiekowi możliwości ekspansji na coraz to nowsze dziedziny życia, opanowania przyrody, tworzenia cywilizacji technicznej.

Skutki takiego postępowania okazały się katastrofalne. W ciągu zaledwie miliona lat życia człowieka na ziemi doprowadził on niemal do zagłady środowisko przyrodnicze, bez którego nie może egzystować. Współczesny obywatel musi wziąć na siebie odpowiedzialność za ratowanie świata, po to by przetrwał on i jego dzieci. Jednostka staje więc przed problemem wyboru własnej drogi życiowej, celów, aspiracji i sposobów ich realizacji. Można go sytuować w kategorii "być - mieć", ale również zachowania status quo. Te dylematy dotyczą szczególnie ludzi młodych. Polska młodzież w ostatnich dwóch dekadach doświadczała wielu "zawirowań" dziejowych - przemian we wszystkich dziedzinach życia, od przeobrażeń systemu politycznego i gospodarczego po zmiany w systemach wartości. Zmiany te miały istotny wpływ na świadomość młodzieży i jej pogląd na świat.

Potrzeba oglądu sytuacji w zakresie aspiracji jest szczególnie ważna w odniesieniu do młodzieży, która po ukończeniu szkoły średniej przyjmuje rolę ludzi dorosłych i zadania przypisane inteligencji. Tym bardziej, że prowadzone od lat studia socjologiczne i psychologiczne, w zakresie postaw, aspiracji młodzieży, rzadko dotyczą studentów. Analizy prowadzone przed rokiem 1989 w znacznej mierze straciły swą wartość diagnostyczną, bowiem przemiany społeczno-polityczne w Polsce zmieniły sytuację młodzieży przez stworzenie nowych możliwości, ale i pojawienie się zagrożeń (m. in. bezrobocie, zjawisko ubóstwa).

W celu zbadania aspiracji młodzieży polskiej i polonii kanadyjskiej przyjęto następujące założenia:

1. Aspiracje są zbliżone do dążeń, a opierają się na postawach i wartościach.
2. Aspiracje powstają przeważnie poprzez generalizację doświadczeń pozytywnych lub negatywnych, dotyczących sukcesu lub niepowodzenia w realizacji czy dążeń poprzednich.
3. Szczególnym elementem aspiracji jednostki jest odczuwane przez nią pragnienie (lub brak) czynnego uczestnictwa w przeobrażaniu otaczającej rzeczywistości, co łączy się ze sposobem, w jakim jednostka widzi swoje przyszłe miejsce w życiu społecznym, to jest czy postrzega się jako podmiot zmian czy jako przedmiot oddziaływań.
4. Stan aspiracji młodzieży daje pewne podstawy do przewidywań ich zachowań w przyszłości.

Istnieją różne typy aspiracji. Szczególne znaczenie dla tej pracy mają aspiracje zawodowe odnoszące się przyszłego zawodu, wykonywanych w nim czynności, warunków pracy, zajmowanego w niej stanowiska. Aspiracje edukacyjne pozostają w ścisłym związku z aspiracjami zawodowymi i bywają często określane mianem **aspiracji oświatowo - zawodowych**.

Aspiracje osobiste odnoszą się do partnera kontaktów uczuciowych, współżycia rodzinnego, wpływu na własne życie. Są w nich zawarte pragnienia lub zamierzenia dotyczące wyglądu, usposobienia, wykształcenia statusu społecznego partnera życiowego i osób bliskich, a także problemy rodzinne dotyczące optymalnego okresu założenia rodziny, liczby dzieci, metod ich wychowywania, statusu materialnego małżonków.

Aspiracje bytowe (materialne) przejawiają się w chęci posiadania na własność określonych przedmiotów, uzyskania wysokiego statusu majątkowego oraz zarobków własnych lub członków rodziny.

Aspiracje społeczne przejawiają się w chęci uczestnictwa w działalności samorządowej, politycznej, organizacjach społecznych. Powstają one na podłożu wyższych uczuć moralno-społecznych: patriotyzmu, poczucia więzi z grupą, chęci bezinteresownego działania dla dobra wspólnego¹.

Aspiracje są jednym z ważniejszych składników osobowości. Wyznaczają kierunki działania, wpływają na osiągnięcia szkolne uczniów, na wybór zawodu, aktywność społeczną i kulturalną, nawiązywane kontakty interpersonalne. Kształtują się i ulegają zmianom w procesie rozwoju psychofizycznego człowieka. W początkowym okresie rozwoju aspiracji młodzieży występują one w formie niejasno sprecyzowanych marzeń i pragnień dotyczących przyszłego życia, wyboru zawodu, partnera, kontaktów uczuciowych, stanu posiadania, sposobów spędzania wolnego czasu. Są to aspiracje życzeniowe, niestymulujące działań

¹ W. Pomykała, Encyklopedia pedagogiczna, Warszawa 1987. s. 30-31.

sprzyjających ich realizacji. W procesie dalszego rozwoju psychospołecznego aspiracje życzeniowe przekształcają się w aspiracje działaniowe. Miejsce niejasno sprecyzowanych marzeń i pragnień zajmują zamierzenia dotyczące konkretnych celów oraz związanych z nimi zadań stymulujące działanie.

Praca niniejsza jest próbą przedstawienia dążeń młodzieży polskiej na tle dążeń młodzieży Polonii kanadyjskiej, odnośnie wyboru przyszłej drogi życiowej, dalszego kształcenia, podjęcia pracy zawodowej, życia osobistego oraz udziału w życiu społeczno-politycznym, a także ukazanie czynników, które mają wpływ na kształtowanie się przejawianych przez nią aspiracji.

Wnioski z przeprowadzonych badań posłużą do poznania mechanizmów kształtowania się aspiracji, ułatwią rozumienie wielu zachowań społecznych i indywidualnych. Umożliwią także wyjaśnianie i zrozumienie obrazu aspiracji – zarówno jednostek jak i grup. Pozwolą też przewidywać pragnienia ludzi i ich zachowania. W zasadzie pokrywają się z założonymi hipotezami. Uzyskane wyniki badań mogą posłużyć do planowania procesu dydaktycznego i wychowawczego w szkołach, czyli posiadają wymiar pragmatyczno - praktyczny.

Szczegółowe badanie aspiracji życiowych młodego pokolenia ważne jest zwłaszcza w obliczu demokratycznych przemian w Polsce, dokonujących się na naszych oczach. W tej zmieniającej się sytuacji społeczno-ekonomicznej dzisiejsza młodzież stoi przed jednym z najważniejszych momentów w życiu: musi podjąć decyzję dotyczącą dalszej drogi życiowej, dalszego kształcenia, podjęcia pracy zawodowej, życia osobistego oraz udziału w życiu społeczno-politycznym.

Problematyka aspiracji życiowych w kontekście planowania przyszłości ludzi młodych jest szczególnie ważna, gdyż jest wyznacznikiem rozwoju każdego społeczeństwa we wszystkich dziedzinach jego funkcjonowania.

Badania przeprowadzono w dwóch etapach. Pierwszy w m. Calgary w Kanadzie w sierpniu 2005 r., drugi w Krakowie w marcu 2006 r.

Jako narzędzie badawcze zastosowano kwestionariusz ankiety dla młodzieży. Przeprowadzono również analizę dokumentów dotyczących powyższego tematu.

Próbę dobrano metodą kwotową (189 osób w Krakowie i 189 w Calgary), uwzględniając proporcje w strukturze płci i wieku danego zbioru.

Problematyka badawcza dotycząca aspiracji zawiera się w następujących pytaniach:

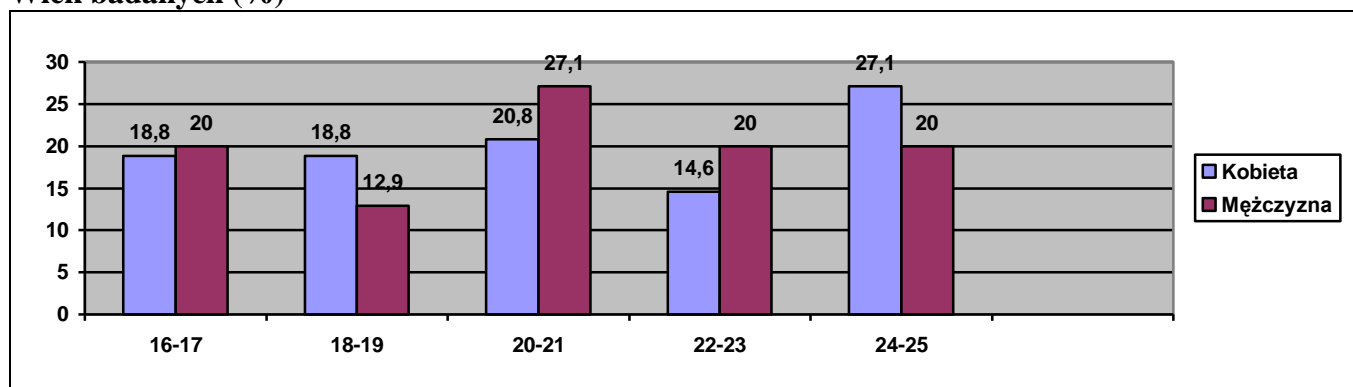
1. Jaki rodzaj pracy, jakie wartości zawodowe preferuje młodzież?
2. Czy realizacja zamierzeń osobistych zależy od czynników obiektywnych, czy też pracowitości, zaradności, wytrwałości i własnych chęci badanego?
3. Jakie cechy osób dorosłych są cenione przez respondentów?

4. Jak oceniają badani studenci szansę realizacji aspiracji w dziedzinie aspiracji bytowych?
5. Czy istnieją w życiu badanych takie zadania i dążenia, których realizacja rozciągać się będzie na dalszą przyszłość?
6. Jakie są aspiracje moralne badanych?
7. Jakie zachodzą związki między zasadami moralnymi a postępowaniem?
8. Jakie zachowania według badanych zasługują na potępienie moralne?
9. Jakie wartości moralne preferują badani?
10. Jakie zjawiska społeczne wpływają na nastroje młodzieży, czy wpływa na nie sytuacja międzynarodowa, gospodarcza czy polityczna w kraju?

Charakterystyka badanych

W celu dokładnego poznania grupy ankietowanych studentów należy zwrócić uwagę na wiek, płeć, miejsce zamieszkania badanych, wykształcenie rodziców i dotychczasowe wykształcenie badanych, które to czynniki będą odgrywać zasadniczą rolę przy późniejszej analizie aspiracji.

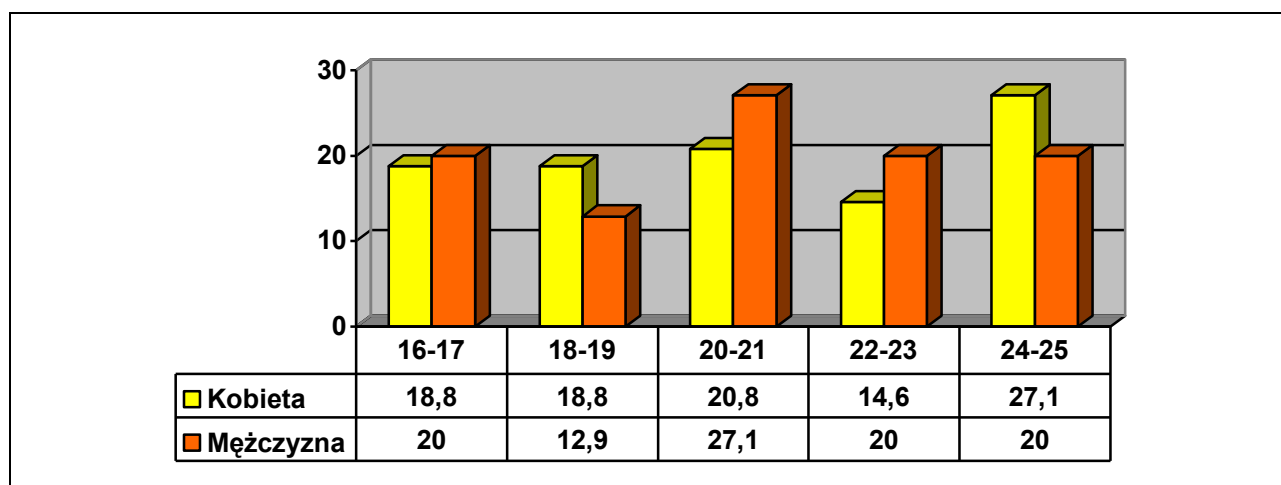
Wiek badanych (%)

Wiek jest czynnikiem, który w badaniach ma duże znaczenie gdyż wyraźnie różnicuje aspiracje i dążenia młodzieży. Młodzież w wieku 16 – 19 lat podejmuje szereg bardzo ważnych decyzji, min. wyboru przyszłej drogi zawodowej, kształcenia się czy też podjęcia, pracy, a wieku 20 – 25 lat ma już ukierunkowane dążenia dotyczące dalszego kształcenia, wyboru miejsca pracy, miejsca zamieszkania czy też założenia rodziny.

Dobór wieku badanych był uwarunkowany strukturą wiekową młodzieży Polonii kanadyjskiej w Calgary.

Płeć badanych (%)

Wydaje się, że kategoria płci bodajże najbardziej różnicuje aspiracje i dążenia młodzieży. Nie wynika tylko z fizyczno – psychicznego podziału na kobiety i mężczyzn, ale z ról jakie przypisuje się tym kategoriom społecznym.

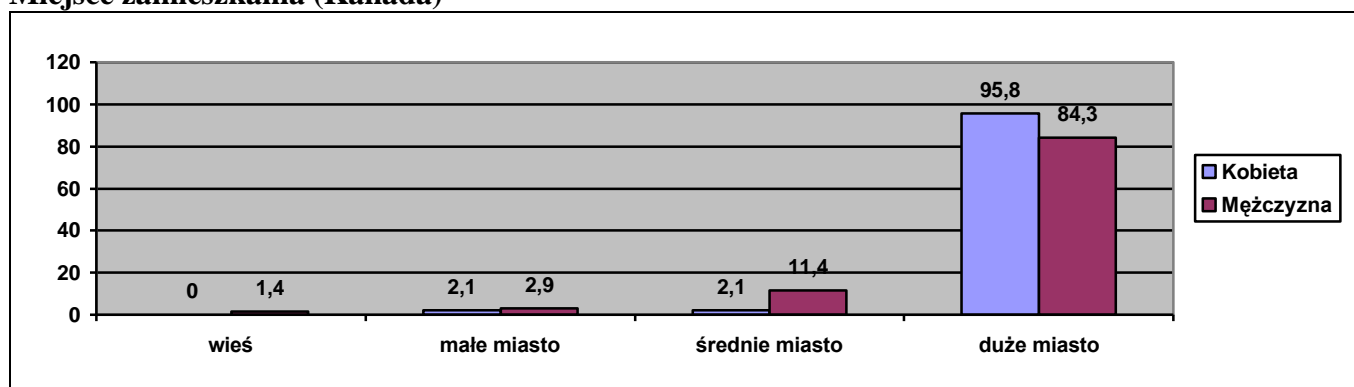
Ze względu na płeć, kobiety stanowiły 40,7%, a mężczyźni 59,3% ogółu badanych.

Miejsce zamieszkania

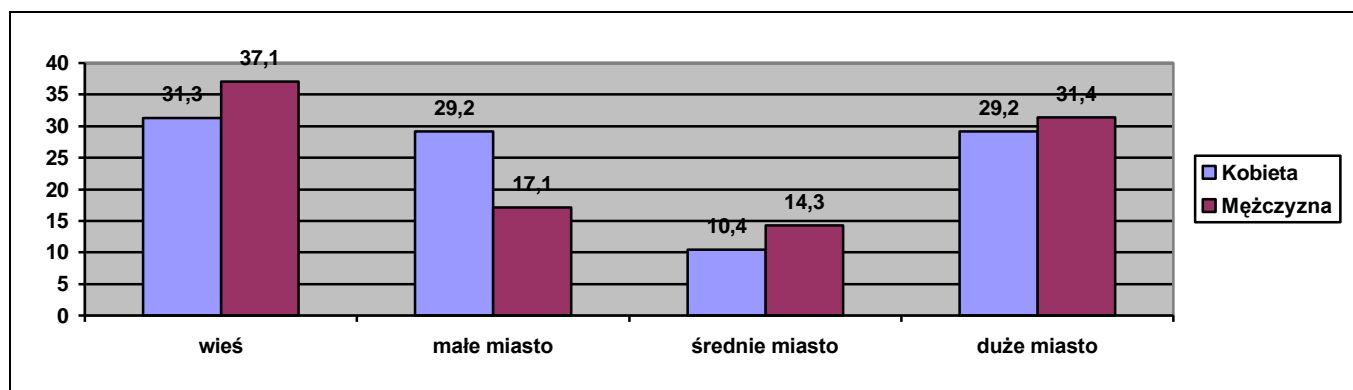
Miejsce zamieszkania osób objętych badaniem jest czynnikiem, który ma znaczenie przy porównywaniu aspiracji edukacyjno – zawodowych. Środowisko terytorialne, warunki życia w tym środowisku, stopień uprzemysłowienia, dostępność do instytucji kulturalno – oświatowych oddziałują na poziom i rodzaj aspiracji.

Ankietowani w Calgary w zdecydowanej większości pochodzą dużego miasta z małego i średniego miasta pochodzi niewiele ponad 10% badanych. Zdecydowanie różna od poprzedniej jest struktura miejsca zamieszkania badanej młodzieży polskiej. Większość z niej zamieszkuje wsie (34,7%) i małe aglomeracje miejskie (34,7%).

Miejsce zamieszkania (Kanada)

Miejsce zamieszkania (Polska)

Tak wyraźnie odmienna struktura miejsca zamieszkania badanych jest wynikiem różniącego się znacznie przestrzennego rozmieszczenia ludności w Kanadzie i w Polsce. Ogólnie można stwierdzić, że w Kanadzie większość ludności mieszka w dużych aglomeracjach miejskich, a niewielki odsetek na wsiach.

Rodzinne uwarunkowania aspiracji studentów

Rodzina została nazwana przez socjologów i psychologów najmniejszą komórką życia społecznego, tzw. mikrospołecznością. To w rodzinie przychodzimy na świat, poznajemy rzeczywistość, dorastamy. W rodzinie uczymy się pierwszych ról społecznych takich jak rola syna, córki, brata, to rodzina kształtuje osobowość dzieci, ukazuje wzorce do naśladowania i kieruje działaniem młodych ludzi.

Rodzina podobnie jak inne grupy społeczne jest zbiorowością zróżnicowaną pod względem płci i wykształcenia rodziców. Zauważa się różny poziom kulturalny reprezentowany przez rodziny, odmienna może być także ich sytuacja materialna.

Przedstawione powyżej czynniki wpływają na kształtowanie się postaw, dążeń, zainteresowań i aspiracji młodych jednostek wychowujących się w rodzinie. W celu poznania rzeczywistych uwarunkowań rodzinnych konieczne jest przeanalizowanie wykształcenia rodziców.

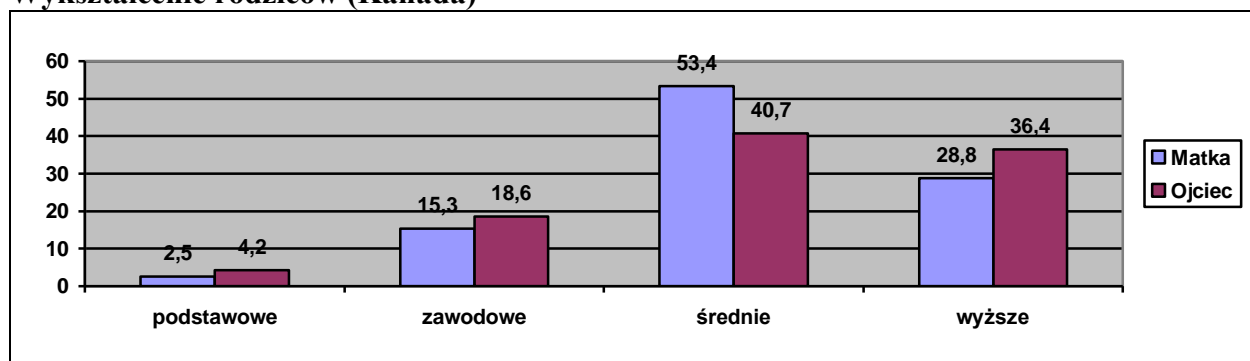
Poziom wykształcenia rodziców jest dość powszechnie uważany za miernik poziomu kulturalnego, jaki występuje w danej rodzinie. W badaniach wykształcenie podzielono na cztery kategorie: podstawowe, zawodowe, średnie i wyższe.

Wykształcenie rodziców

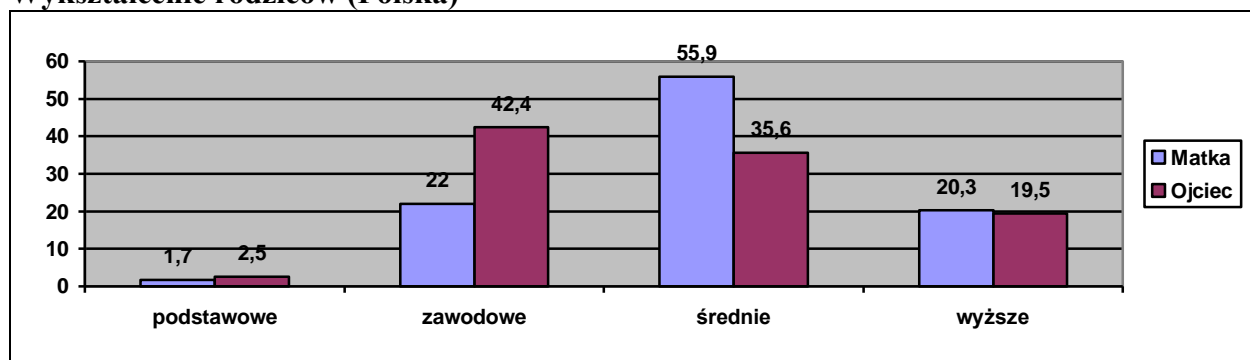
Wykształcenie rodziców jest jednym z istotnych czynników składających się na aspiracje edukacyjno-zawodowe młodzieży, jest nierozzerwalnie związane z przygotowaniem

do podjęcia odpowiedniej pracy w określonym zawodzie. Im wyższe wykształcenie rodziców tym wyższe aspiracje ich dzieci.

Wykształcenie rodziców (Kanada)

Wykształcenie rodziców (Polska)

Z powyższego wynika, że rodzice młodzieży polonii kanadyjskiej posiadają w większości średnie i wyższe wykształcenie, a polskiej - zawodowe i średnie.

Wnioski wynikające z powyższej analizy wykształcenia rodziców są następujące:

- matki posiadają wyższe wykształcenie w stosunku do ojców;
- wśród rodziców młodzieży większość posiada wykształcenie zawodowe i średnie.

Aspiracje edukacyjne rodziców w stosunku do ich dzieci wiążą się ściśle z poziomem własnego wykształcenia - im lepiej są oni wykształceni, tym częściej pragną, żeby ich dzieci ukończyły studia.

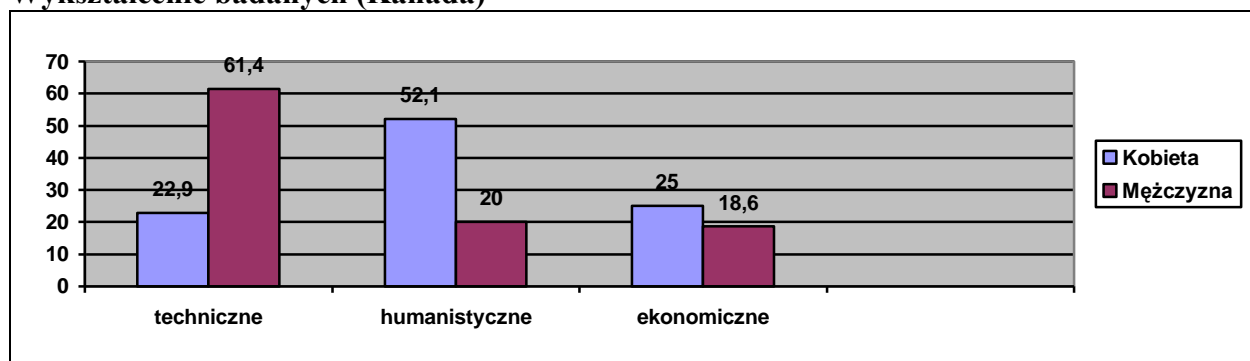
Poziom aspiracji dotyczący edukacji potomstwa zależy również od związanego z wykształceniem statusu zawodowego i materialnego i na ogół jest tym niższy, im niższa pozycja społeczno-zawodowa badanych, niższe miesięczne dochody na osobę w rodzinie oraz gorsze warunki materialne gospodarstwa domowego. Najniższe aspiracje w tym zakresie odnotowujemy wśród ludzi gorzej wykształconych i słabszych ekonomicznie - w środowiskach rolników, robotników niewykwalifikowanych i wykwalifikowanych oraz wśród rencistów i bezrobotnych (przedstawiciele tych grup częściej niż inni chcą, aby ich dzieci zakończyły edukację na poziomie niższym niż studia).

Dotychczasowe wykształcenie badanych

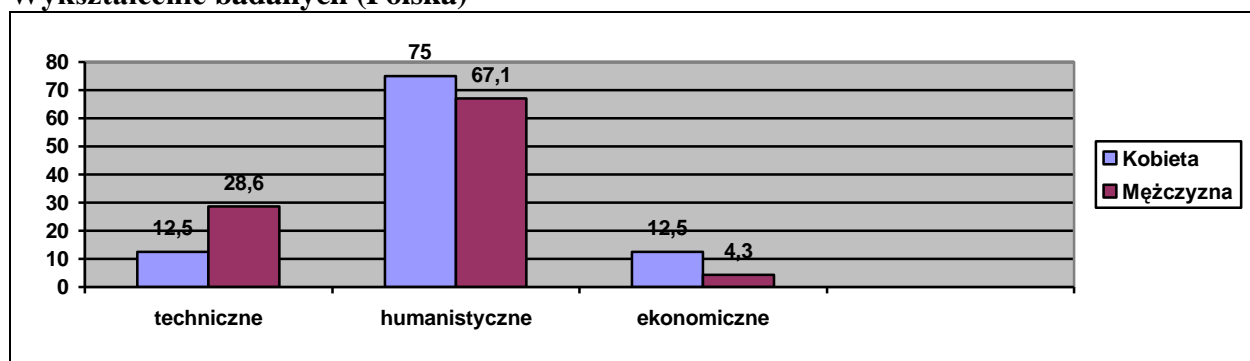
Świadomość tego, że warto się kształcić, jest powszechna we wszystkich grupach społecznych. Towarzyszy ona zarówno beneficjantom polskich przemian (osobom o najwyższej pozycji społeczno – ekonomicznej), jak i tym, którzy w największym stopniu ponoszą koszty transformacji (znajdują się w najgorszym położeniu społecznym z powodu bezrobocia, ubóstwa lub złego stanu zdrowia). O korzyściach z wykształcenia przekonani są równie często ludzie młodzi i starsi, kobiety i mężczyźni. Jednak wartość kształcenia się podkreślają ci, którzy zdobyli wyższe wykształcenie.

Zarówno wśród kobiet jak i mężczyzn wykształcenie techniczne zdobyło 45,8% badanych w Calgary i 22,0% w Krakowie. Kierunek humanistyczny ukończyło 33,1% w Calgary i 70,3% w Krakowie. Natomiast kierunek ekonomiczny ukończyło 21,2% w Calgary i 7,6% w Krakowie. Ilustrują to poniższe diagramy.

Wykształcenie badanych (Kanada)

Wykształcenie badanych (Polska)

Z powyższej analizy wynika, że większość respondentów posiada wykształcenie humanistyczne, wyraźnie zaznacza się też podział na wykształcenie tzw. kobiece i męskie. Mężczyźni dominują w zawodach technicznych, a kobiety w humanistycznych (choć w Polsce ta dominacja nie jest tak wyraźna jak w Kanadzie) i ekonomicznych.

Charakterystyka środowiska Polonii kanadyjskiej

Calgary należy do największych miast stanu Alberta (piąte w Kanadzie), najbardziej rozwiniętej gospodarczo preriowej prowincji Kanady. Alberta, obszarowo blisko trzykrotnie większa od Polski, zaludniona jest przez niewiele ponad 2.5 miliona mieszkańców. Średnia gęstość zaludnienia jest więc blisko trzydziestokrotnie mniejsza niż w Polsce. Nazywana Krainą Wielkiego Nieba (Big Sky Country).

Kilkadziesiąt kilometrów na zachód od Calgary rozciągają się majestatyczne, świetnie widoczne z miasta "Rocky Mountains" – Góry Skaliste. 958 - tysięczna metropolia należy do najszybciej rosnących miast na kontynencie amerykańskim. Dzięki równomiernemu od kilku lat wzrostowi ekonomicznemu, bezrobocie jest marginalne ok. 5%. Niskie podatki prowincjonalne przyciągają inwestorów z całego kraju. Mieszkańcy Alberty jako jedynej prowincji w kraju nie płacą prowincjonalnych podatków przy zakupach towarów. Na terenie Calgary nie ma żadnych większych zakładów przemysłu chemicznego czy ciężkiego. Środowisko naturalne skażone jest więc tylko w minimalnym stopniu².

Uniwersytet, na którym tylko na studiach dziennych studiuje ponad 20 tysięcy młodzieży jest liczącym się centrum naukowym w Calgary. Dysponuje szeregiem obiektów choćby takich jak Olympic Oval, a położonych na terenie Uniwersytetu kryty tor do jazdy szybkiej na łyżwach nie ma sobie równego na świecie.

Miasto organizuje wiele imprez kulturalnych. Do najsłynniejszych należą: **stampede**³ reklamowane jako największy show na Ziemi pod gołym niebem. Nie brakuje też obiektów kulturalnych, kin, teatrów, galerii czy doskonalej pod względem akustyki siedziby filharmonii - Jack Singer Hall.

² A. M. Kobos, J. T. Pękacz, Polonia in Alberta 1895-1995, Calgary 1999, s. 319- 324.

³ Stampede – W Stampede Park w Calgary od 1912 r., każdego lipca odbywa się dziesięciodniowe festyn ludowy. W jego programie obowiązkowo są zawody Rodeo, pokazy fajerwerków, występy muzyków country. Duch zabawy rozciąga się nawet poza centrum miasta i bierze w niej udział nawet milion ludzi.

Calgary zamieszkuje 31245 osób legitymujących się pochodzeniem polskim. Zorganizowani są w licznych klubach i organizacjach polonijnych min.: Kongresie Polonii Kanadyjskiej, Stowarzyszeniu Kombatantów, Polanie, Domu Polskim, Towarzystwie Krzewienia Kultury Polskiej, Związku Nauczycielstwa Polskiego, Towarzystwie Przyjaciół KUL, Polonijnym Klubie Singli, Klubie Seniora, Pol-Can Chamber of Commerce; w organizacjach młodzieżowych: ZHP, Polskim Klubie Studenckim, Białych Orłach, Szkole Polskiej oraz w fundacjach: Brata Alberta, im. Konstantego Piekarskiego, Igora Kubali. Działalność Polonii wspierają też media: Polska Fala - Audycja Radiowa, Polskie Radio Calgary, Polish Television Calgary, tygodnik „Wiadomości”. Aktywną działalność religijną i kulturalną pełni kościół Matki Boskiej Królowej Pokoju, a zespół „Polanie” (powstał w 1977 roku przy polskiej parafii) z dużym sukcesem reprezentuje polską sztukę ludową w wielokulturowym społeczeństwie kanadyjskim. Zespół liczy aktualnie 45 członków rekrutujących się z polskiej młodzieży - uczniów szkół wyższych i studentów Uniwersytetu w Calgary.

Młodzież Polonii kanadyjskiej

Niegdyś, życie polonijne skupiało się wokół kościoła, a obecnie jest ono rozproszone w licznych organizacjach społecznych. Pod koniec XX wieku przyjechało tu tysiące Polaków przyczyniając się do ożywienia tego środowiska. Zawsze trzeba poczekać chwilę, nim każdy włączy się czynnie pracujące społeczeństwo. Starsi bardziej niż młodzi nie potrafią żyć bez

swoich organizacji społecznych, czy kościoła, ale unikają czynnego angażowania się w działalność polonijną.

Jak na razie wolna Polska nie spowodowała masowego powrotu emigrantów z okresu po drugiej wojnie światowej do kraju. Ludzie bardzo wrosli w oferowane im życie kanadyjskie, tu zapuścili korzenie i wychowali dzieci. Dziś te dzieci powojenne, mają swoje potomstwo i powinno nas dziwić, że tylko nieliczni z nich mówią po polsku i są zainteresowani sprawami polskimi.

W niektórych domach szuka się polskich współmałżonków dla swoich wnuczek czy wnuków. Z rodzicami mówi się po polsku z rówieśnikami szkole używa się języka angielskiego. Wielu rodaków może by chciało zaszcześcić historię i kulturę polską w sercach i umysłach młodego pokolenia, ale to raczej pozostaje w sferze marzeń.

Dziś, kiedy Polska wyzwoliła się z komunizmu i nazywa się wolną, jej obecni emigranci szukają nie wolności, a raczej bardziej bezpieczeństwa ekonomicznego.

Kanada przy swoich zasobach, rozwoju technicznym i gospodarce, raczej postępowej, jest atrakcyjna dla krajów azjatyckich i europejskich zwłaszcza z Europy Wschodniej.

Mentalnie, obyczajowo możemy być dalecy od gospodarzy, ale kraj otwarty dla emigracji spodziewa się włączenia nowych przybyszów w działalność na rzecz Kanady.

W dzisiejszej kanadyjskiej rzeczywistości nie ma pracy w nadmiarze, wielu szuka własnych rozwiązań stara się usamodzielnąć. Gdy przeglądamy „Polską książkę telefoniczną” zauważamy wielkie sukcesy naszych rodaków. Towarzyszy im odwaga i ryzyko, ale bez tego nie ma startu i sukcesów. Reklama, rozgłos, dobra jakość usług i niskie ceny to jego podstawa. Tak niedawno szukano wśród obcych: budowniczych, malarzy, hydraulików, czy mechaników, dziś jeden poleca drugiemu rzemieślnika, agenta, radcę finansowego czy ubezpieczeniowego.

Czy można liczyć, że dzieci będą realizowały nasze plany? Jest to bardzo wątpliwe. Są jednak rodziny wyjątkowe, bardzo zżyte z sobą, gdzie głos ojca czy matki jest respektowany i doceniany. W większości wypadków, kiedy dziecko idzie do przedszkola czy szkoły, w domu powstają dwa światy. Dzieci szybko uczą się języka angielskiego, mówią do rodziców po angielsku i odpowiadają w tym języku zaniedbując język polski. Dziecko nie rozumie, że umiejętność posługiwania się językiem polskim jest bardzo ważna i potrzebna. Rolą rodziców jest uświadomienie mu tego.

W większości domów dzieci wnoszą kanadyjskie nawyki i sposób bycia. Jeśli w takiej rodzinie jest babcia w domu, to może nakłonić dzieci do mówienia po polsku. Rodzice nie tylko nie mają biegłości w nowym języku, ale nie potrafią reagować czy pomóc dzieciom w lekcjach. Często sami chodzą na kurs, a znajomość języka nie przychodzi im łatwo i szybko. Dziecko w szkole potrafi dość dobrze opanować język przez jeden rok szkolny, ale rodzice

pracujący, bez czasu wolnego i kontaktów z nowym językiem potrzebują co najmniej trzech lat. I tu się ujawnia przepaść językowa. Dzieci trudno zmusić do posługiwania się językiem polskim w domu szczególnie wtedy, gdy są w gimnazjum. Rodzice wzywani na wywiadówkę, często nie rozumieją innego niż w Polsce sposobu nauki i zdobywania wiedzy. Termin „stary kraj” jest często przypominany przez nauczycieli, dla odróżnienia od wielu systemów i metod tu stosowanych, inne jest też przygotowanie dydaktyczne nauczycieli do nauczania przedmiotów.

W kanadyjskim systemie nauczania szkolnego, komputery odgrywają dominującą rolę, stąd też jeszcze większa przepaść między uczącymi się a rodzicami.

Kiedy dzieci ukończą szkołę średnią należy pomyśleć o studiach. Studiowanie w Kanadzie nie jest tanie i trzeba być prymusem, żeby dostać stypendium, czy pomoc od rządu. Kiedy syn lub córka idą na wyższe studia często dzięki pomocy rodziców, powstaje problem, utrzymania więzi i z rodziną i zrozumienia dla rodziców. Usuwanie z domu starych ludzi jest stylem amerykańskim, który przyjął się także w Kanadzie. W wielu wypadkach w rodzinach wielodzietnych rodzice zapisują swoje dobra na cele społeczne, czy kościelne. Mówiąc, że co mogli to zrobili dla swych dzieci, wykształcili je i dalej niech sobie radzą same, zaczynając od zera. Bardzo często w takich sytuacjach dzieci biorą prawników, by obalić testament rodziców. Nie można liczyć na ich pomoc, chociaż są wyjątki, ale raczej trzeba oszczędzać na starość, być przygotowanym na wiele niespodzianek⁴.

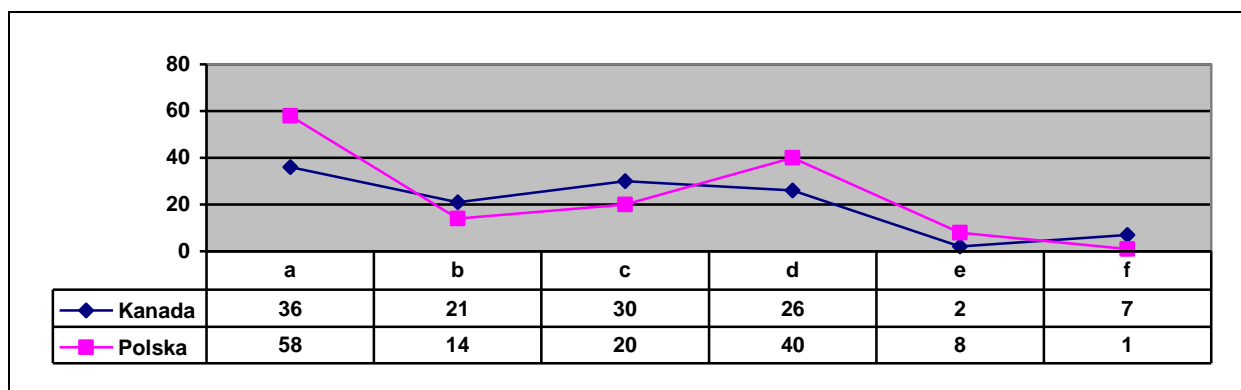
Analiza i interpretacja badań

Według definicji A. Kłoskowskiej „aspiracje można uznać za kategorię potrzeb świadomych odnoszących się do przedmiotów – wartości aktualnie nie posiadanych lub takich, które wymagają stałego odnawiania, a są uznane za godne pożądaniami”⁵. Zwraca ona uwagę na to, że u podłoża aspiracji leżą potrzeby jednostki i uznawane przez nią wartości. Nawiązując do teorii potrzeb A. Masłowa autorka wskazuje, że aspiracje są czynnikiem, który wykracza poza wymagania aktualnej sytuacji, w jakiej znajduje się jednostka, i który zmierza w stronę postępu i wyniesienia jej na wyższy poziom. Mają one ponadto charakter pragnień rozbudzonych przez stale odnawiające się wyobrażenia i modele kulturowe. Jakże posiada pragnienia i co zamierza osiągnąć młodzież polska i kanadyjska?

⁴ J. Steinmetz, *Canada of our days in B. C.*, Vancouver 1995, s. 34-37.

⁵ A. Janowski, *Aspiracje młodzieży szkół średnich*, Warszawa 1977, s. 12.

Zamierzenia po ukończeniu szkoły

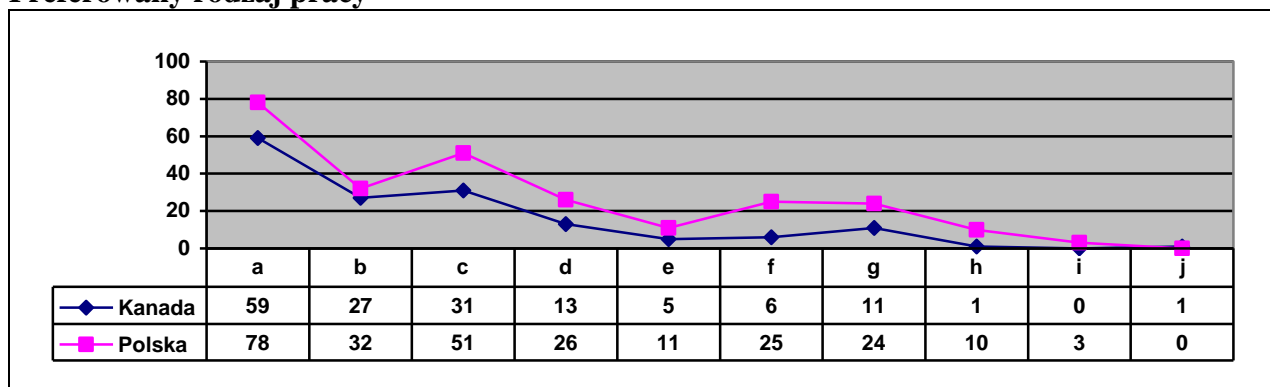

- a) praca zawodowa w firmie (prywatnej, państwowej)
- b) praca zawodowa we własnej firmie
- c) praca za granicą
- d) dalsza edukacja
- e) inne
- f) nie wiem

Przeszło połowa młodzieży polskiej i co trzeci Kanadyjczyk preferuje pracę w firmie państwowej lub prywatnej. Co czwarty Kanadyjczyk - pracę we własnej firmie, ale też częściej myślą o pracy za granicą. Młodzi Polacy wykazują trochę wyższe aspiracje edukacyjne niż Kanadyjczycy, które w pewnym stopniu są budowane na podstawie subiektywnych przekonań o własnych możliwościach intelektualnych. Dalsze kształcenie przewiduje prawie co drugi Polak i co trzeci Kanadyjczyk.

Świadczy to o tym, że młodzież polska wysoko ceni wartości związane z nauką, a więc zdobyciem atrakcyjnego zawodu zgodnego z zainteresowaniami. Jest przekonana o tym, że jest źródłem aktywności, podłożem sukcesu życiowego i wyznacznikiem przyszłości. Od połowy lat 90-tych obserwuje się swoistą „modę” na wykształcenie.

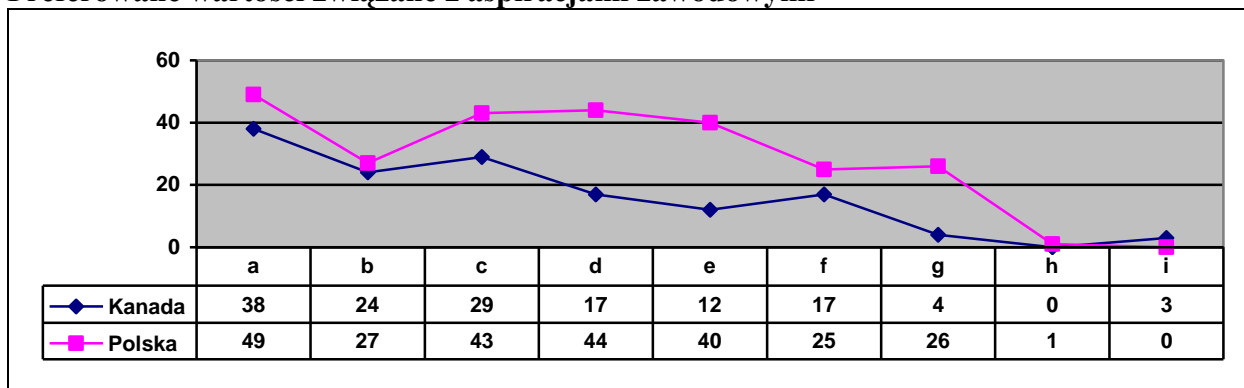
Preferowany rodzaj pracy

- a) interesująca i dająca wiele satysfakcji
- b) praca, w której panują dobre stosunki między pracownikiem a przełożonym
- c) zapewniająca wysokie zarobki
- d) dająca możliwość dalszego kształcenia się
- e) o dużym prestiżu społecznym
- f) spokojna bez napięć
- g) pożyteczna
- h) z możliwością kierowania innymi
- i) inna
- j) nie wiem

Młodzież polska częściej niż kanadyjska preferuje pracę dającą jej satysfakcję. Co drugi Polak marzy o pracy dobrze płatnej, a co trzeci o dającej możliwości dalszego podnoszenia kwalifikacji zawodowych. Zdecydowanie więcej Polaków chciałoby takiej pracy, w której panowałby spokój i dobre stosunki pomiędzy pracodawcą i pracownikami, ale też częściej niż Kanadyjczycy chcieliby w pracy kierować innymi ludźmi.

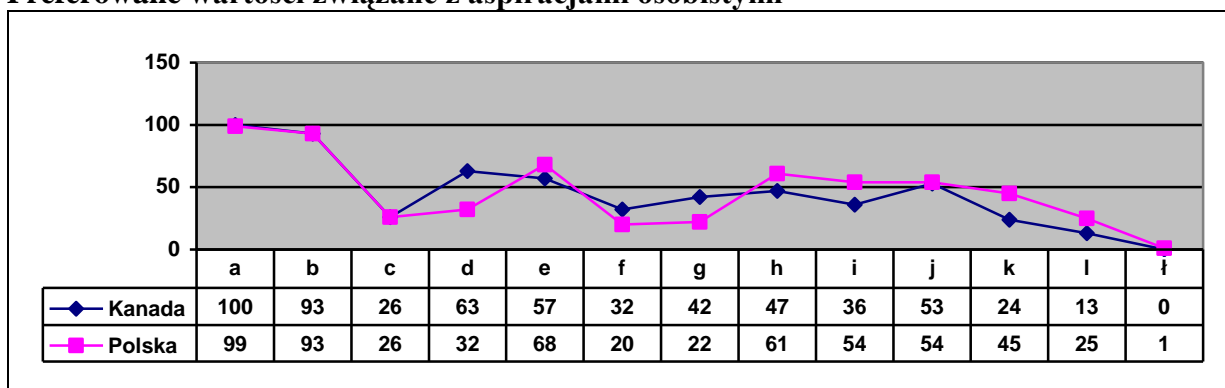
Preferowane wartości związane z aspiracjami zawodowymi

- a) rzetelne wykonywanie pracy
- b) szybkość i sprawność działania
- c) pracowitość i obowiązkowość
- d) zaradność życiowa
- e) poczucie pewności jutra
- f) posiadanie pieniędzy
- g) chęć sprawdzenia się
- h) inne
- i) nie wiem

Młodzież polska częściej niż kanadyjska preferuje rzetelną pracę oraz pracowitość i obowiązkowość. Zdecydowanie częściej zaradność życiową, ceni poczucie pewności jutra i chęć sprawdzenia się. Być może preferowane wartości wynikają z poczucia większej niepewności jutra, a tym samym, z braku pełni stabilnej opieki socjalnej państwa, samodzielnego decydowania o swoim losie.

Preferowane wartości związane z aspiracjami osobistymi

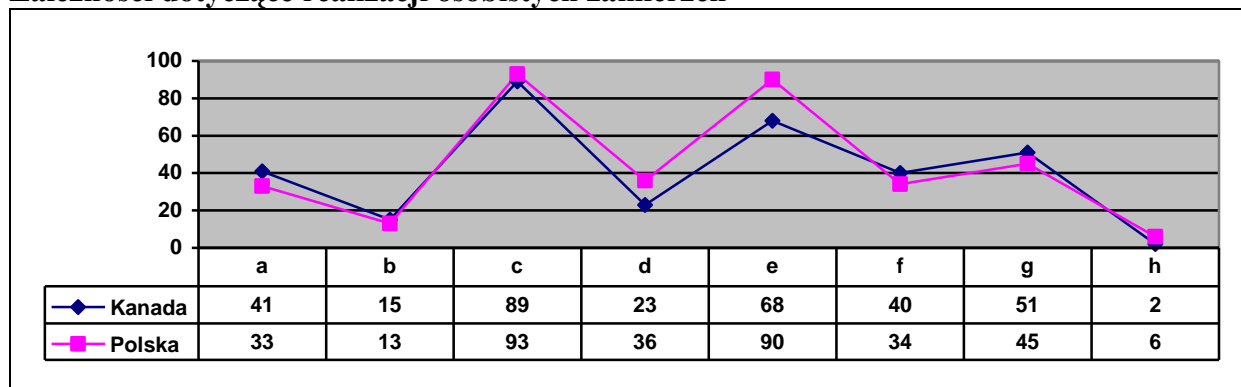

- a) szczęście w życiu rodzinnym
- b) miłość
- c) ryzyko i przygoda
- d) wesołość
- e) spokój i bezpieczeństwo
- f) porządek i systematyczność
- g) dobre układy koleżeńskie
- h) przyjaźń
- i) pieniądze, dobra materialne
- j) mądrość i wiedza

- k) silny charakter
- l) wierność swoim poglądom
- ł) inne

Z uzyskanych odpowiedzi wynika, że na czele listy najważniejszych celów życiowych utrzymują się: szczęście w życiu rodzinnym i miłość, a co czwarty z badanych wymienia również ryzyko i przygodę. Nie dziwią te preferencje, ponieważ są to wartości uniwersalne w każdej kulturze, szczególnie dla młodych ludzi. Kanadyjczycy dwukrotnie częściej niż Polacy cenią wesołość i koleżeństwo. Z kolei młodzież polska częściej wymienia poczucie bezpieczeństwa, przyjaźń, dobra materialne i silny charakter. Prawie dwukrotnie bardziej (25%) niż Kanadyjczycy jesteśmy wierni poglądom.

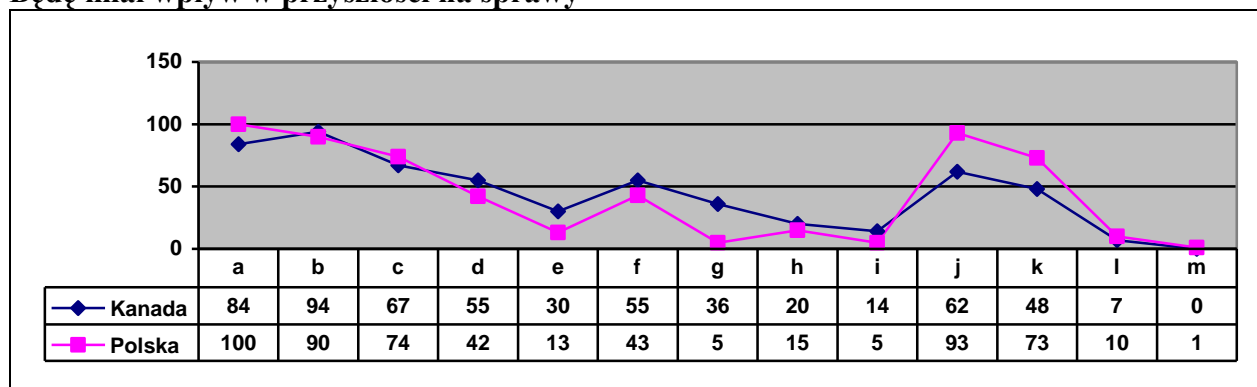
Zależności dotyczące realizacji osobistych zamierzeń

- a) warunki materialne rodziców lub opiekunów
- b) stanowiska jakie zajmują rodzice lub opiekunowie
- c) własne chęci
- d) szczęśliwy zbieg okoliczności
- e) wytrwałość i charakter
- f) pomoc i życzliwość innych
- g) wyniki w nauce
- h) inne czynniki

Podobnie jak młodzież kanadyjska, młodzi Polacy uważają, że realizacja osobistych zamierzeń w dużej mierze zależy od własnych chęci, wytrwałości i charakteru, trochę też od życzliwej pomocy innych ludzi i wyników w nauce w mniejszej zaś od stanowiska jakie zajmują rodzice, zbiegu okoliczności ale. Być może, szczególnie jeśli chodzi o młodzież polską, takie poglądy są efektem publicznego piętnowania nepotyzmu, kumoterstwa i niczym nieuzasadnionej protekcji.

Będę miał wpływ w przyszłości na sprawy

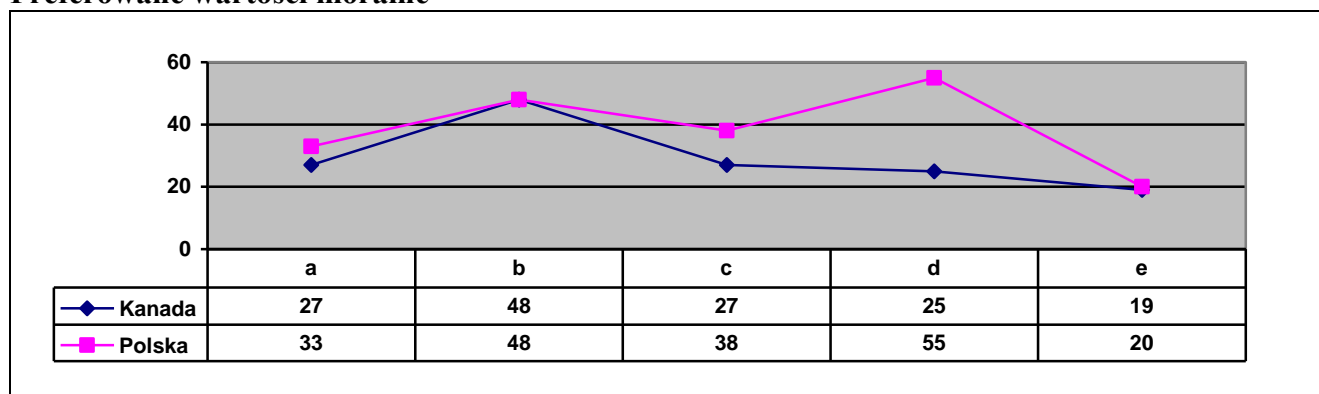
- a) własne sprawy rodzinne
- b) własne postępowanie
- c) własne sprawy zawodowe
- d) sprawy swojego miejsca pracy

- e) sprawy środowiska
- f) sprawy bliskich przyjaciół
- g) sprawy współpracowników
- h) sprawy kraju
- i) problemy ogólnoswiatowe
- j) wybór partnera życiowego
- k) dalsze kształcenie
- l) sprawy organizacji społecznych, politycznych do których będziesz należał (należała)
- m) inne

Młodzież polska (100%) trochę w większym stopniu niż kanadyjska (84%) uważa, że będzie miała w przyszłości wpływ na sprawy rodzinne, wybór partnera życiowego i dalsze kształcenie. Natomiast mniejszy na sprawy współpracowników, kraju, organizacji społecznych i politycznych, do których będą należeć oraz na problemy ogólnoswiatowe.

Zbieżne poglądy badanych dominują w ocenach wpływu na własne postępowanie, sprawy zawodowe, miejsce pracy, przyjaciół.

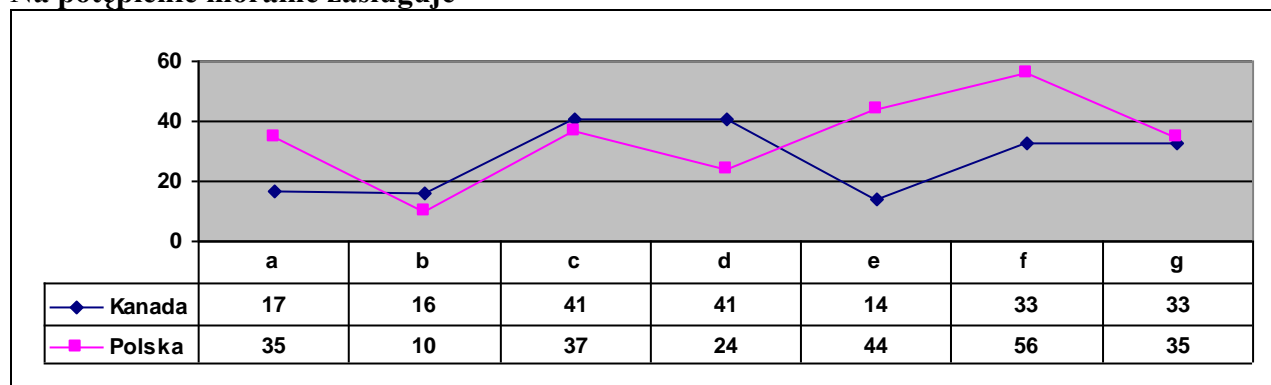
Preferowane wartości moralne

- a) odwaga, chęć walki z niesprawiedliwością
- b) silny charakter
- c) posiadanie własnego poglądu
- d) poczucie własnej godności
- e) życie według zasad religijnych

Przeszło co trzeci młody Polak, a co czwarty Kanadyjczyk wybierał takie wartości jak odwagę i walka z niesprawiedliwością, a prawie co drugi silny charakter. Dwukrotnie częściej niż Kanadyjczycy preferujemy poczucie własnej godności. Te cechy Polacy wykształcili w procesie historycznym (zabory, okupacja hitlerowska, zniewolenie komunistyczne). Bardziej też cenimy własny pogląd i co nie dziwi, łączy nas jednakowy pogląd na życie według zasad religijnych - ceni je co piąty respondent.

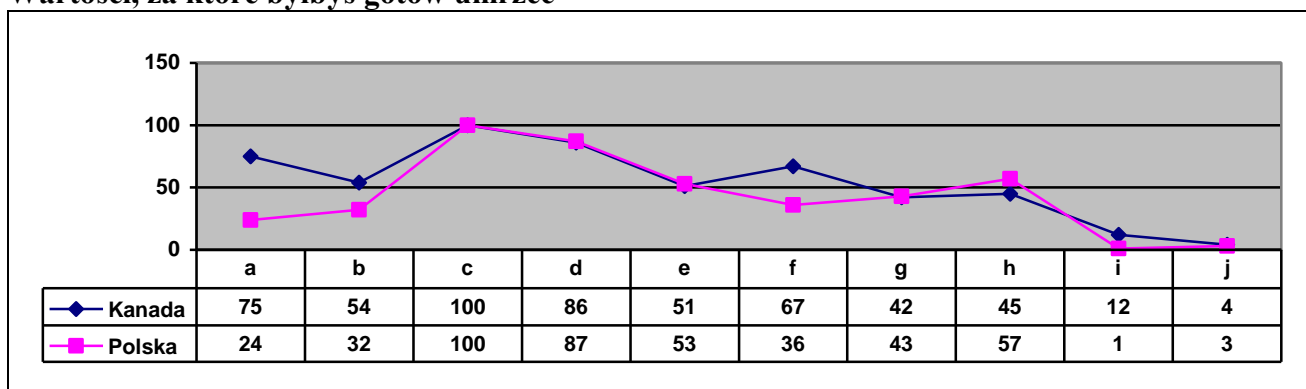
Na potępienie moralne zasługuje

- a) wygłaszanie poglądów niezgodnych z własnymi przekonaniem
- b) mówienie nieprawdy w obronie drugiego człowieka
- c) świadome podawanie nieprawdy przez dziennikarzy w mediach
- d) samobójstwo
- e) dochodzenie do awansu kosztem innych
- f) aborcja
- g) eutanazja

Młodzież polską i kanadyjską różnicują poglądy dotyczące działań moralnie nagannych. Dwukrotnie częściej Polacy uważają, że naganny jest koniunkturalizm i aborcja, trzykrotnie częściej potępiają machiawelizm w karierze zawodowej. Wspólny pogląd dominuje w kwestiach mówienia nieprawdy o drugim człowieku, podawania nieprawdy przez dziennikarzy w mediach oraz problemu eutanazji.

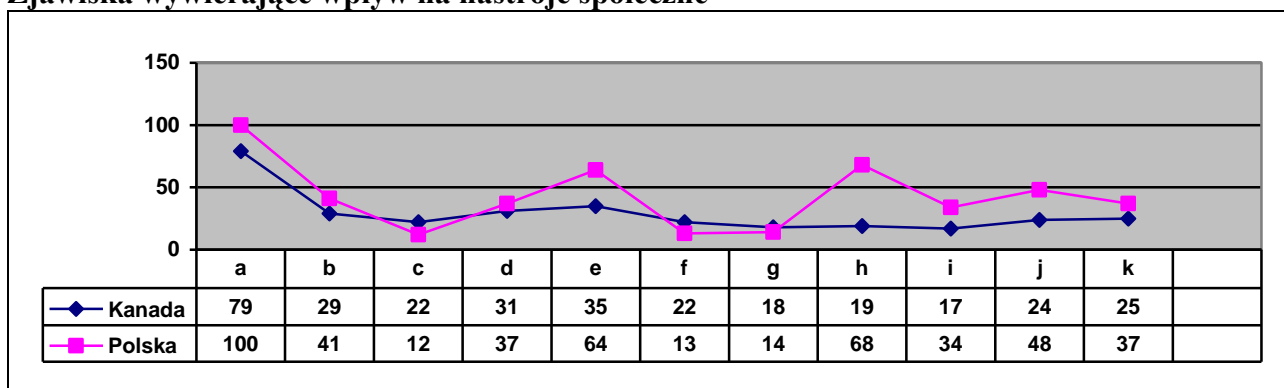
Wartości, za które byłbyś gotów umrzeć

- a) prawda
- b) godność
- c) rodzina
- d) najbliższa osoba
- e) Ojczyzna
- f) religia
- g) przyjaciele
- h) życie ludzkie
- i) mienie osobiste
- j) nie warto

Młodzież polska podobnie jak kanadyjska gotowa byłaby umrzeć za rodzinę i najbliższe osoby, co drugi badany za Ojczyznę i przyjaciół, trochę bardziej też ceni życie ludzkie. Prawie dwukrotnie częściej niż młodzi Polacy, Kanadyjczycy poświęciliby swoje życie za religię (kościół i religia jest symbolem kultury polonii, daje im poczucie wspólnoty i osłabia tęsknotę za krajem), a trzykrotnie częściej za prawdę. Bardziej cenią też godność i mienie osobiste.

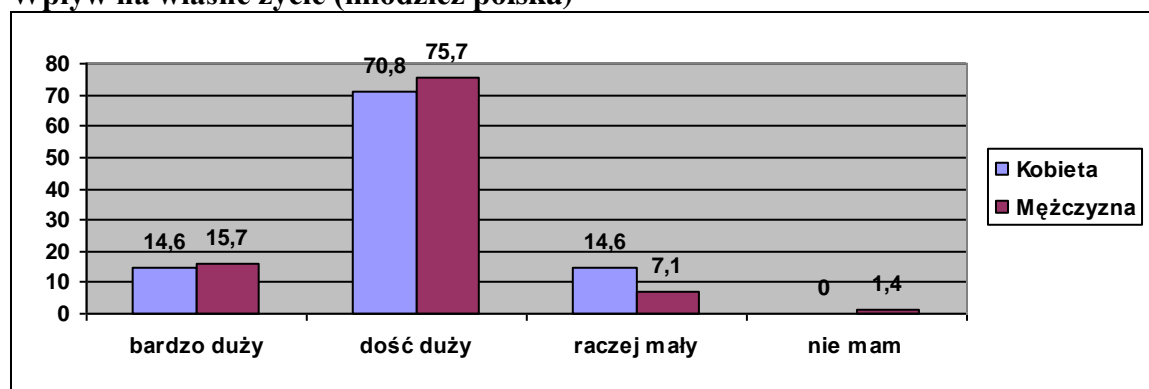
Zjawiska wywierające wpływ na nastroje społeczne

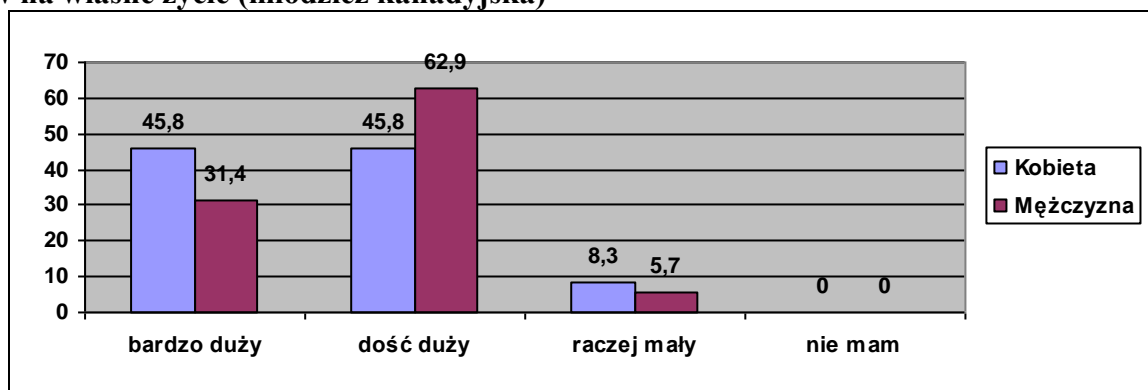
- a) bezrobocie
- b) niska emerytura i renta
- c) zanieczyszczone środowisko
- d) trudności mieszkaniowe
- e) afery polityczne
- f) tempo reform
- g) prywatyzacja
- h) niekompetencja władzy
- i) system prawny
- j) zagrożenia bezpieczeństwa obywateli
- k) naruszenie norm moralnych przez polityków

Stanowczo bardziej zróżnicowane poglądy na temat wpływu zjawisk życia społecznego na nastroje dominują w ocenach młodzieży polskiej. Zdecydowana większość zwraca uwagę na afery polityczne i niekompetencję władzy. Młodzież polska dwukrotnie częściej niż kanadyjska zwraca uwagę na system prawny i zagrożenie bezpieczeństwa, które wpływają na nastroje. Są to zjawiska społeczno - polityczne, które często bulwersują Polaków, ponieważ są nagłaśniane przez media i poddawane publicznej ocenie. Częściej też narzekają na bezrobocie i niskie emerytury jako główny czynnik nastrojów społecznych. Jest to efekt ograniczonego rynku pracy, „złego prawa” i niewłaściwego zarządzania finansami publicznymi. Kanadyjczycy natomiast częściej zwracają uwagę na zanieczyszczenie środowiska i tempo reform.

Wpływ na własne życie (młodzież polska)

Wpływ na własne życie (młodzież kanadyjska)

Młodzież kanadyjska częściej niż polska uważa, że ma bardzo duży i dość duży wpływ na własne życie. Prawie połowa badanych dziewcząt i co trzeci chłopak stwierdza, że ma bardzo duży wpływ na własne życie. Natomiast znacznie więcej mężczyzn (62,9%) niż kobiet (45,8%) uważa, że ten wpływ jest dość duży. Prawdopodobnie ten wyraźny optymizm mężczyzn wynika z tego, że w Polsce nadal istnieje stratyfikacja płci i kobiety zdają sobie z tego sprawę.

Tylko co dziesiąty Polak, zarówno kobieta jak i mężczyzna, wyjątkowo zgodnie akcentuje swoje poglądy na ten temat. Mężczyźni trochę częściej niż kobiety twierdzą, że ten wpływ jest dość duży.

Tabela nr 1 Cechy występuje częściej u kobiety

Cecha	Występuje częściej u dorosłych		Występuje częściej u młodzieży		Występuje jednakowo		Trudno mi powiedzieć	
	Kanada	Polska	Kanada	Polska	Kanada	Polska	Kanada	Polska
Państwo								
Uczciwość	12,5	12,5	12,5	16,7	66,7	31,3	8,3	39,6
Pracowitość	27,1	54,2	4,2	6,3	68,8	31,3	0,0	8,3
Poczucie odpowiedzialności	43,8	81,3	0,0	6,3	54,2	10,4	2,1	2,1
Odwaga	8,3	4,2	39,6	68,8	43,8	18,8	8,3	8,3
Patriotyzm	43,8	56,3	2,1	10,4	45,8	25,0	8,3	8,3
Zainteresowanie polityką	66,7	66,7	4,2	4,2	25,0	25,0	4,2	4,2
Koleżeństwo	6,3	4,2	41,7	66,7	50,0	27,1	2,1	2,1
Zakłamanie	8,3	27,1	18,8	4,2	50,0	45,8	22,9	22,9
Ofiarność	35,4	31,3	10,4	10,4	37,5	25,0	16,7	33,3
Poczucie sprawiedliwości	27,1	22,9	8,3	6,3	56,3	45,8	8,3	25,0
Samokrytycyzm	10,4	29,2	31,3	29,2	45,8	27,1	12,5	14,6
Religijność	29,2	54,2	2,1	6,3	66,7	27,1	2,1	12,5

- opracowanie własne

Tabela nr 2 Cechy występuje częściej u mężczyzny

Cecha	Występuje częściej u dorosłych		Występuje częściej u młodzieży		Występuje jednakowo		Trudno mi powiedzieć	
	Kanada	Polska	Kanada	Polska	Kanada	Polska	Kanada	Polska
Państwo								
Uczciwość	42,9	21,4	11,4	15,7	40,0	30,0	5,7	32,9
Pracowitość	45,7	54,3	10,0	10,0	40,0	30,0	4,3	5,7
Poczucie odpowiedzialności	40,0	87,1	7,1	1,4	50,0	10,0	2,9	1,4
Odwaga	10,0	14,3	50,0	54,3	35,7	25,7	4,3	5,7
Patriotyzm	38,6	42,9	14,3	8,9	37,1	32,9	10,0	15,7
Zainteresowanie polityką	50,0	65,7	8,6	5,7	38,6	17,1	2,9	11,4
Koleżeństwo	1,4	5,7	52,9	70,0	44,3	20,0	1,4	4,3
Zakłamanie	4,3	28,6	15,7	20,0	37,1	34,3	42,9	17,1
Ofiarność	31,4	31,4	8,6	22,9	41,4	24,3	18,6	21,4
Poczucie sprawiedliwości	17,1	27,1	15,7	5,7	48,6	30,0	18,6	37,1
Samokrytycyzm	21,4	25,7	22,9	27,1	34,3	22,9	21,4	24,3
Religijność	35,7	58,6	5,7	5,7	52,9	25,7	5,7	10,0

- opracowanie własne

Młodzież kanadyjska twierdzi, że takie cechy charakteru jak zainteresowanie polityką, poczucie odpowiedzialności, patriotyzm i ofiarność częściej występują u dorosłych, natomiast polska wymienia takie cechy jak odpowiedzialność, zainteresowanie polityką, patriotyzm, pracowitość i religijność.

Koleżeństwo, odwaga, samokrytycyzm to według zgodnej oceny badanych najczęściej występujące cechy charakteru młodzieży. Polacy wskazują także na ofiarność.

Cechy wspólne występujące zarówno u dorosłych jak i młodzieży w ocenie Kanadyjek to: pracowitość, uczciwość, religijność, poczucie odpowiedzialności i sprawiedliwość, zaś mężczyźni zwracają uwagę na: religijność, poczucie odpowiedzialności i sprawiedliwości. Natomiast oceny młodzieży polskiej są zgodne; wskazuje ona na takie cechy jak: poczucie sprawiedliwości, zakłamanie, uczciwość i pracowitość, mężczyźni zaś częściej niż kobiety na patriotyzm.

Tabela nr 3 Przyszłe osiągnięcia kobiet w dziedzinie bytowej

Zamierzenia	Nie zależy mi na tym		W ciągu 5 lat od ukończenia nauki szkolnej		5 - 10 lat		Prawdopodobnie nie uda mi się uzyskać w ogóle		Nie wiem	
	Kanada	Polska	Kanada	Polska	Kanada	Polska	Kanada	Polska	Kanada	Polska
Interesująca praca	0,0	0,0	77,1	62,5	22,9	18,8	0,0	6,3	0,0	12,5
Pełna niezależność finansowa od rodziców	0,0	2,1	54,2	50,0	37,5	39,6	2,1	2,1	6,3	6,3
Dobrobyt materialny	4,2	0,0	25,0	16,7	56,3	45,8	0,0	8,3	14,6	29,2
Własne mieszkanie	0,0	2,1	33,3	16,7	58,3	43,8	0,0	6,3	8,3	31,3
Samochód	0,0	10,4	64,6	18,8	27,1	35,4	0,0	8,3	8,3	27,1

- opracowanie własne

Tabela nr 4 Przyszłe osiągnięcia mężczyzn w dziedzinie bytowej

Zamierzenia	Nie zależy mi na tym		W ciągu 5 lat od ukończenia nauki szkolnej		5 - 10 lat		Prawdopodobnie nie uda mi się uzyskać w ogóle		Nie wiem	
	Kanada	Polska	Kanada	Polska	Kanada	Polska	Kanada	Polska	Kanada	Polska
Interesująca praca	0,0	0,0	77,1	72,9	24,3	18,6	4,3	0,0	0,0	8,6
Pełna niezależność finansowa od rodziców	1,4	0,0	50,0	52,9	35,7	25,7	2,9	1,4	10,0	20,0
Dobrobyt materialny	4,3	5,7	21,4	7,1	60,0	41,4	2,9	11,4	11,4	34,3
Własne mieszkanie	2,9	2,9	31,4	15,7	54,3	38,6	2,9	7,1	8,6	35,7
Samochód	1,4	4,3	60,0	41,4	28,6	24,3	1,4	1,4	8,6	28,6

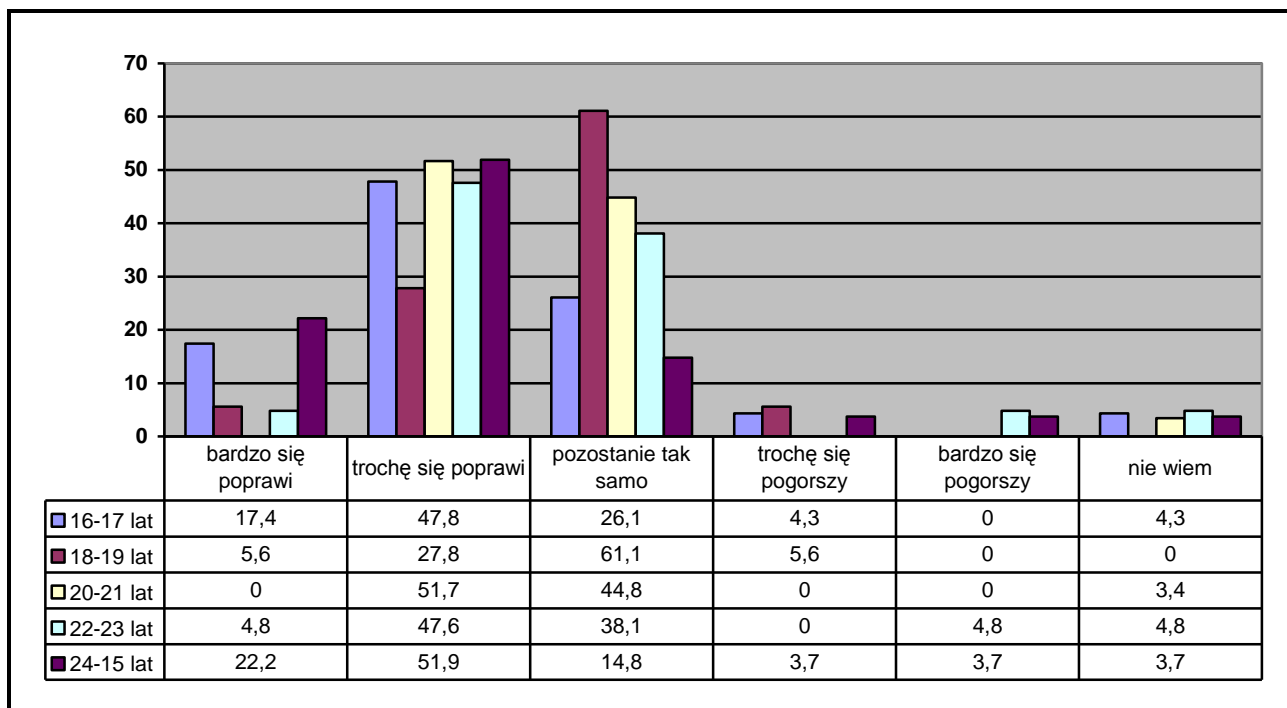
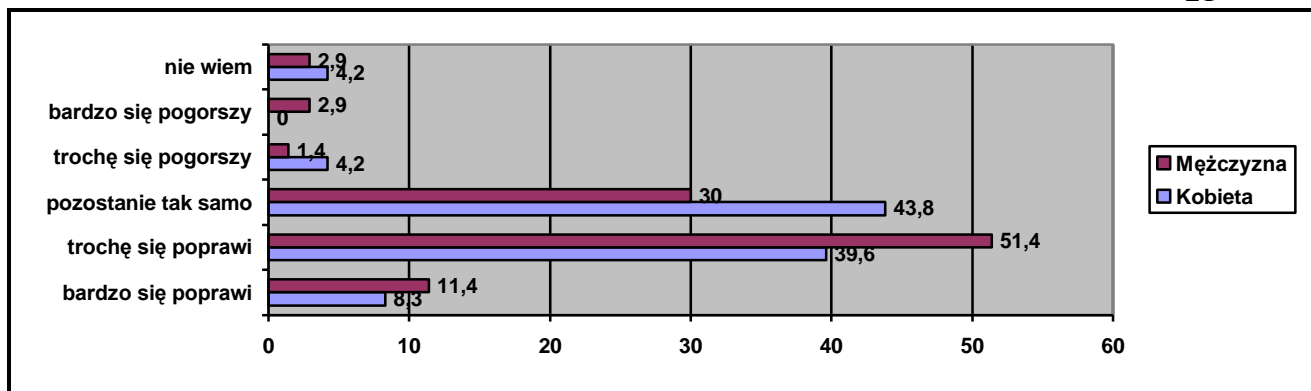
- opracowanie własne

Jedną z miar aspiracji życiowych, postrzegania możliwych do osiągnięcia celów oraz określenia realnych perspektyw są wyobrażenia o własnym życiu w perspektywie przyszłości.

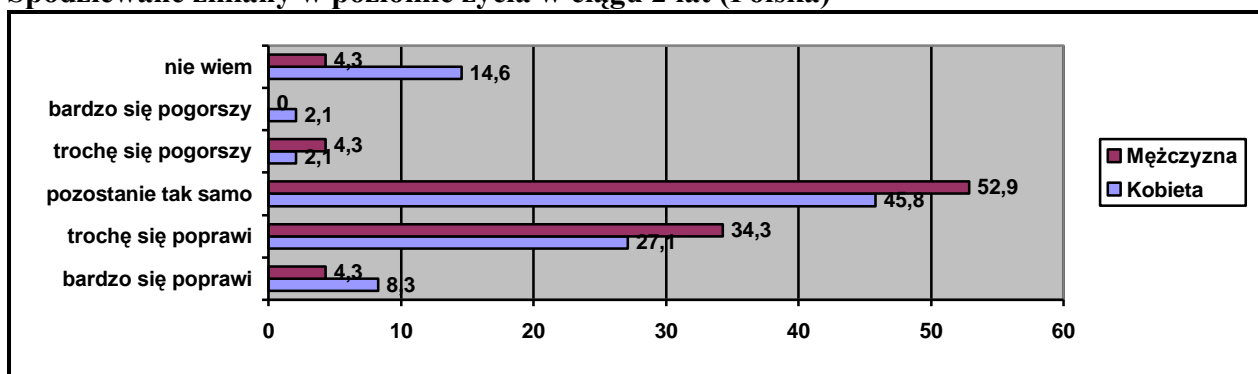
Większość badanych swoje nadzieje co do poprawy swojego bytu lokuje w okresie do 5 lat od ukończenia nauki szkolnej. Kanadyjczycy liczą na: interesującą pracę, samochód i pełną niezależność finansową od rodziców, a w perspektywie 10 lat dobrobyt materialny i własne mieszkanie.

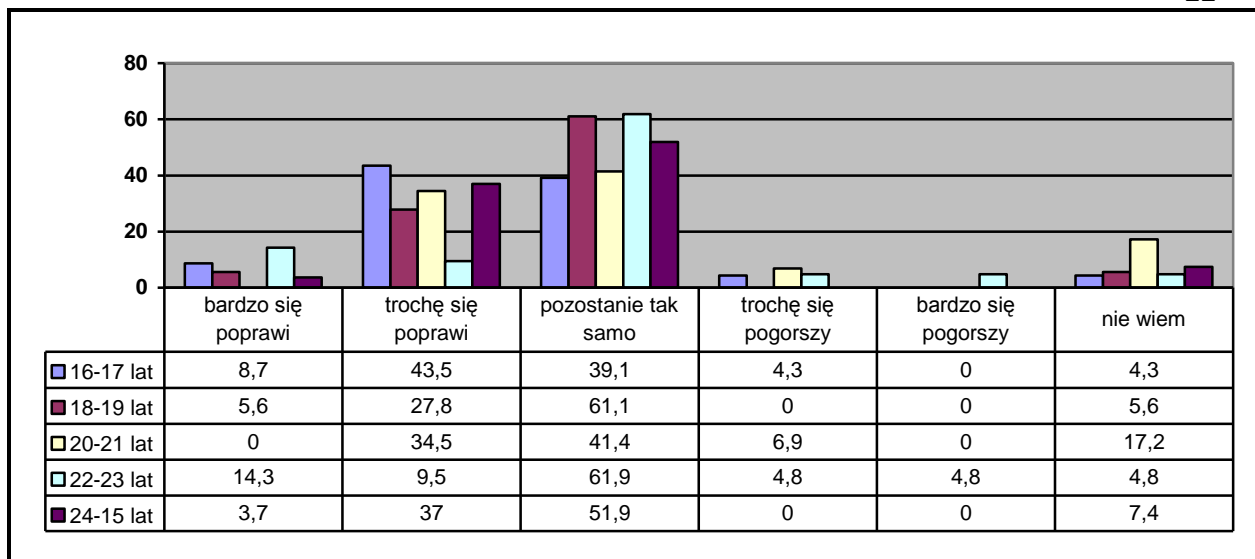
Młodzi Polacy zaś w analogicznym okresie liczą na interesującą pracę, pełną niezależność finansową od rodziców, a mężczyźni na zakup samochodu. W dalszej perspektywie na dobrobyt materialny, własne mieszkanie. Zdecydowanie więcej Polek niż Kanadyjek jest nastawiona pesymistycznie wobec szans na realizację swoich zamierzeń. Również mężczyźni częściej wyrażają opinię, że nie osiągną dobrobytu materialnego i własnego mieszkania.

Spodziewane zmiany w poziomie życia w ciągu 2 lat (Kanada)

Spodziewane zmiany w poziomie życia w ciągu 2 lat (Polska)

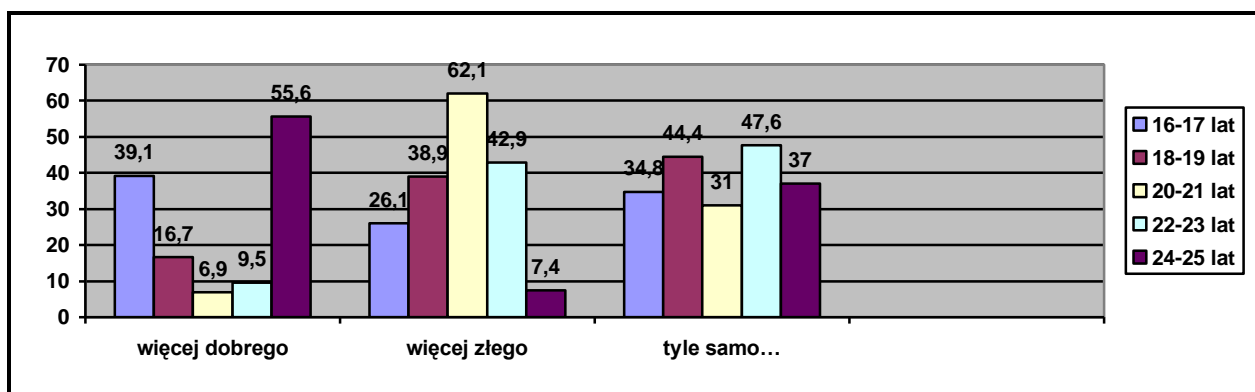
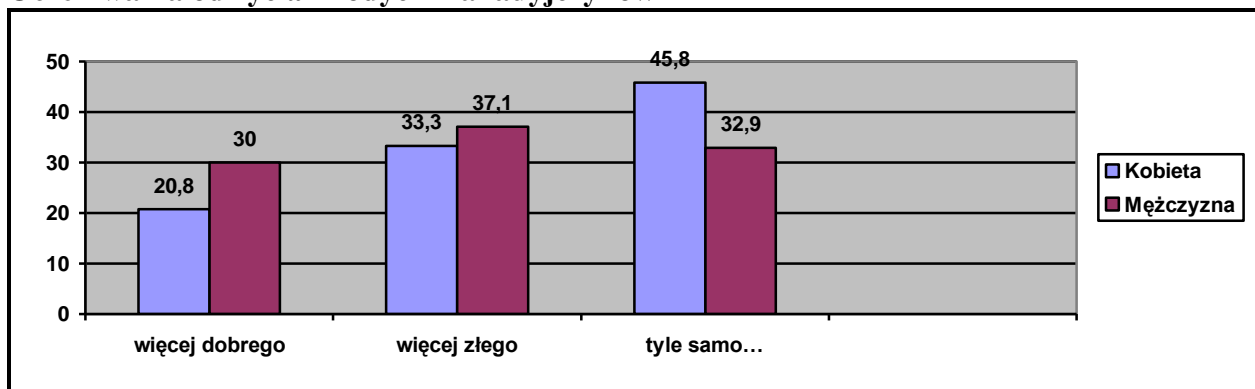

Prawie 2/3 mężczyzn i co druga kobieta optymistycznie zakłada, że ich poziom życia w ciągu następnych dwóch lat w Kanadzie się poprawi. Tylko młodzież w wieku 18-19 lat sądzi, iż się nic nie zmieni.

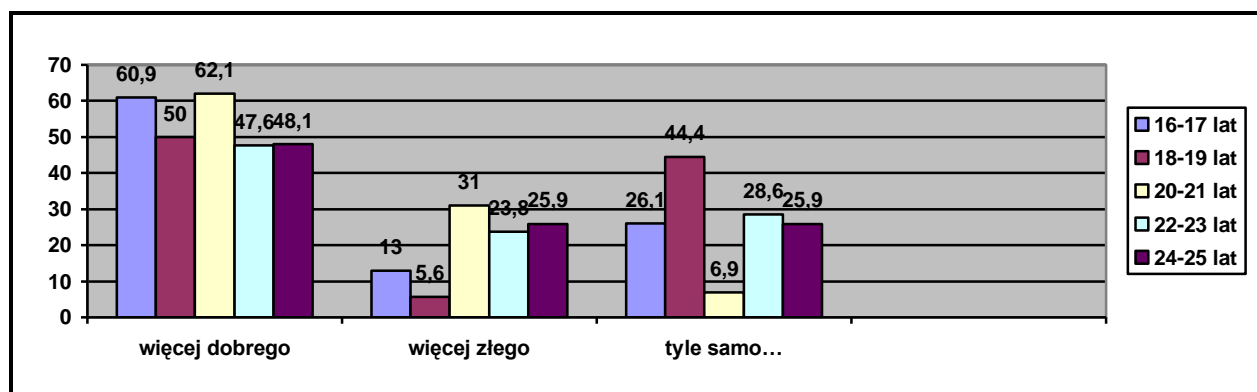
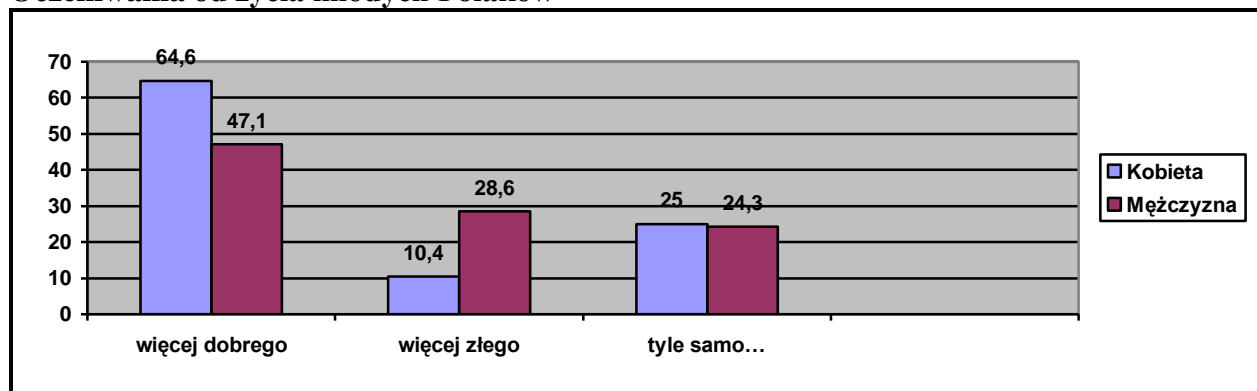
Prawie co drugi Polak uważa, że życie w kraju nie ulegnie zasadniczej poprawie, co trzeci twierdzi, że się poprawi. Taki optymizm wyrażają głównie 16-17 i 24-25-latkowie, a więc osoby kończące określony poziom edukacji, i co szósty badany w wieku 22-23 lat.

Oczekiwania od życia młodych Kanadyjczyków

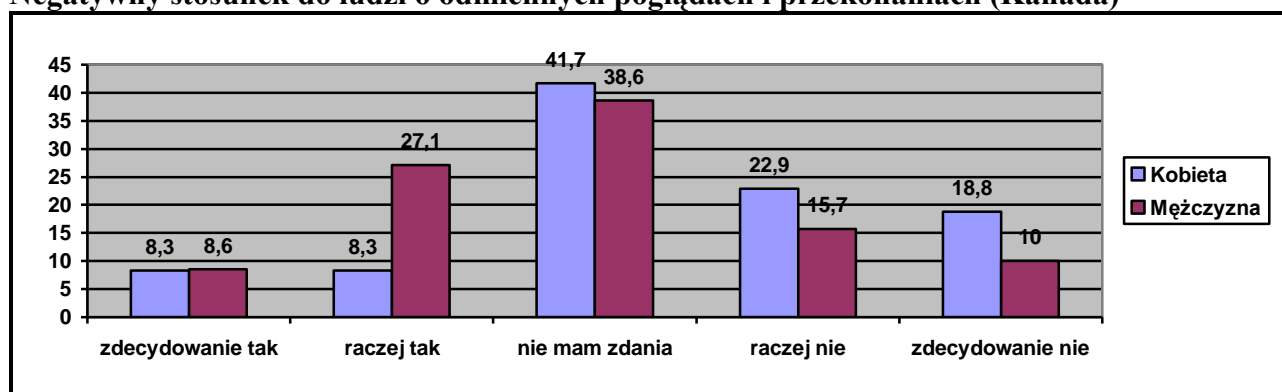
Bez mała co trzeci mężczyzna i co piąta kobieta spodziewają się od życia więcej dobrego. Częściej spodziewają się tego osoby w wieku 24-25 lat (55,6%) i 16-17-latkowie (39,1%) niż osoby w pozostałe. Natomiast niemal co drugi mężczyzna i co trzecia kobieta uważa, że należy się spodziewać tyle samo dobrego, co złego, szczególnie osoby w wieku 18-19 (44,4%) i 22-23 lat (47,6%). Pesymizm co do pozytywnych zmian w życiu przejawia głównie młodzież w wieku 20-21 lat (62,1%).

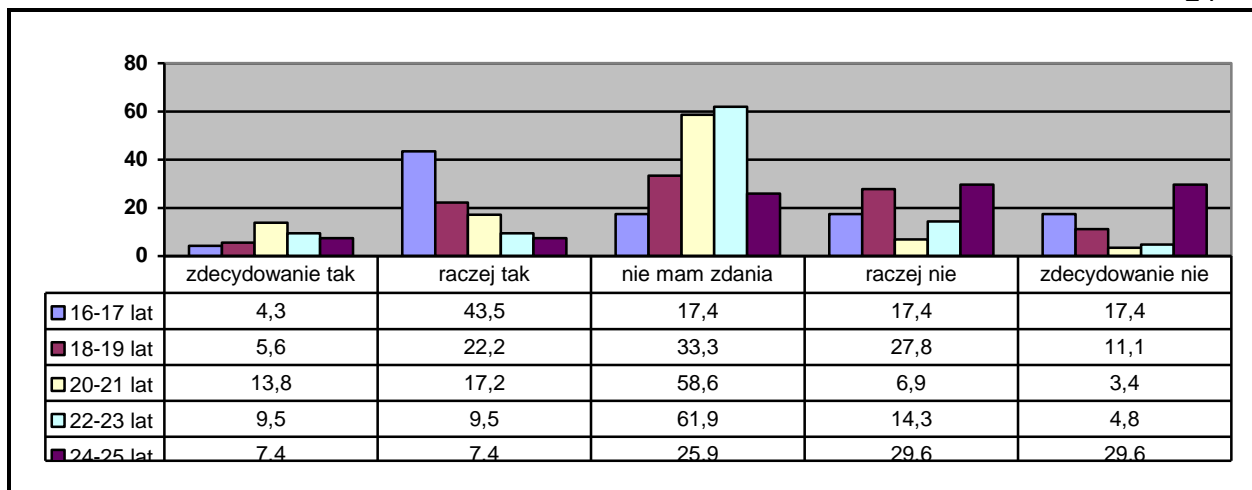
Oczekiwania od życia młodych Polaków

Zdecydowanie więcej kobiet (60,9%) niż mężczyzn (47,1%) spodziewa się od życia więcej dobrego. Optymistami są głównie osoby w wieku 16-17 i 20-21 lat, i co drugi z pozostałych. Niemal co trzeci mężczyzna i tylko co 10 kobieta uważa, że należy spodziewać się więcej złego, pesymiści to głównie osoby w wieku 20-21 i 24-25 lat. Co czwarty z badanych (głównie młodzież w wieku 18-19 i 22-23 lat) spodziewa się od życia tyle samego dobrego co złego.

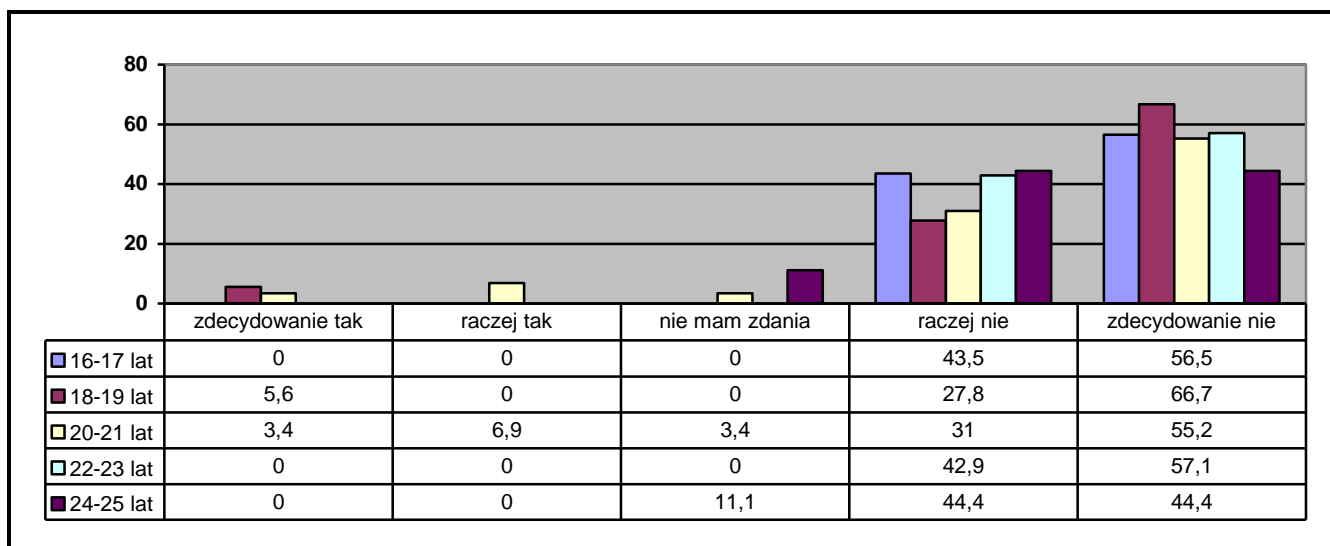
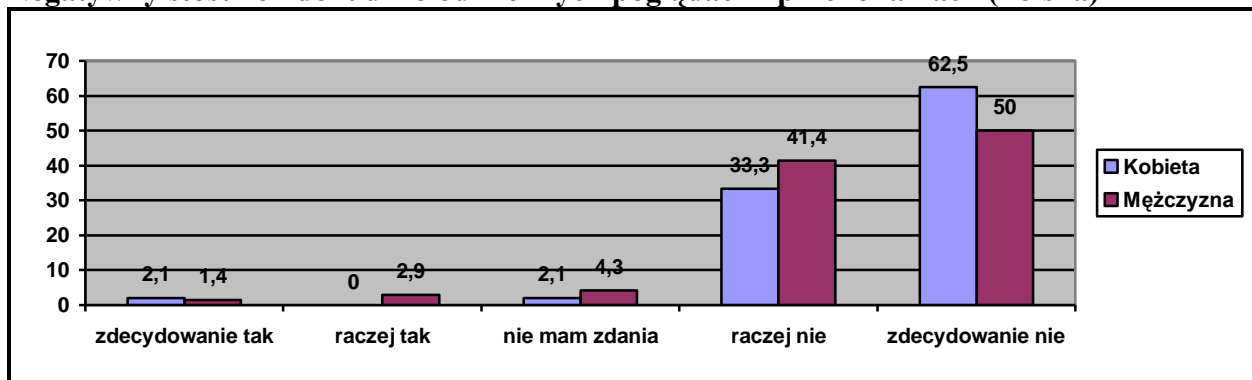
Negatywny stosunek do ludzi o odmiennych poglądach i przekonaniach (Kanada)

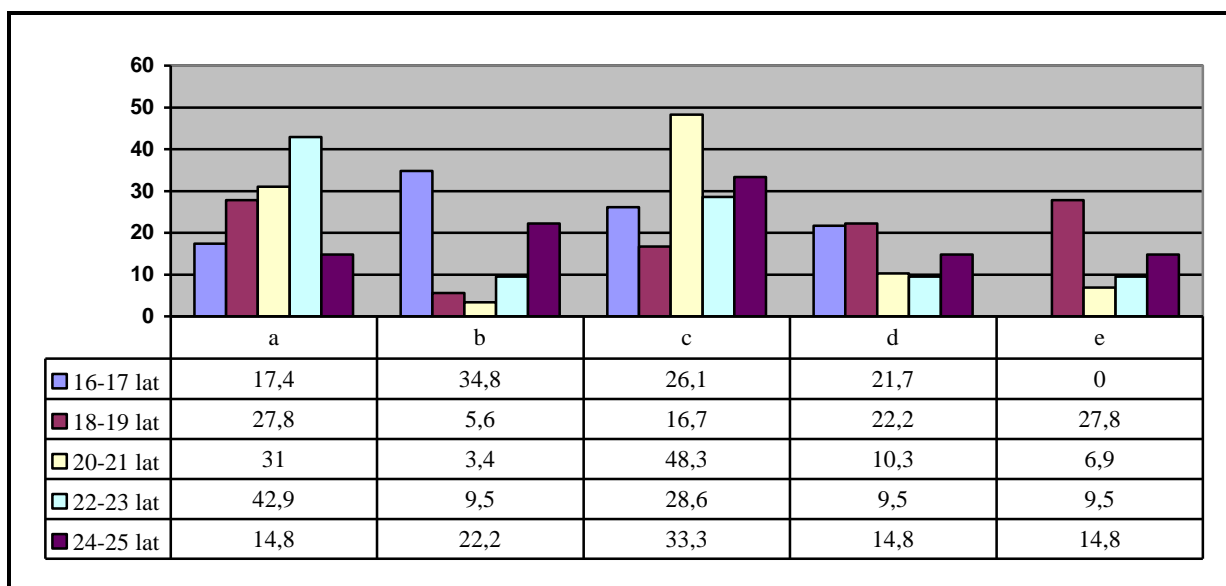
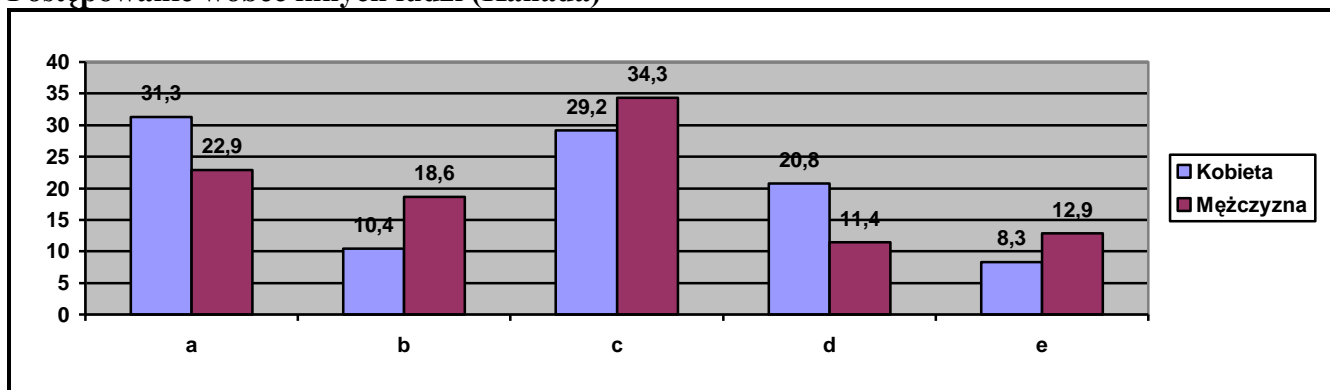
Prawie co dziesiąty młody Kanadyjczyk głównie w wieku 20-23 lat posiada zdecydowanie negatywny stosunek do ludzi o odmiennych poglądach. Raczej negatywny przejawiają częściej mężczyźni (co czwarty) niż kobiety (8,3%), a zdecydowanie częściej występuje u 16-17-latków (43,5%) i 18-19-latków (22,2%). W bardziej lub mniej zdecydowany sposób 2/3 kobiet i 1/4 mężczyzn wyraża swój pozytywny stosunek wobec osób o innych przekonaniach, dotyczy to głównie młodzieży w wieku 24-25 lat. Przeszło połowa 20-23-latków nie ma na ten temat zdania.

Negatywny stosunek do ludzi o odmiennych poglądach i przekonaniach (Polska)

Polska młodzież przejawia pozytywny stosunek do osób o odmiennych poglądach i przekonaniach. Tylko nieliczni głównie mężczyźni (4,3%) w wieku 18-21 lat są negatywnie nastawieni do takich ludzi. Przeszło 90% badanych głównie kobiety wyraża do nich swój pozytywny stosunek.

Postępowanie wobec innych ludzi (Kanada)

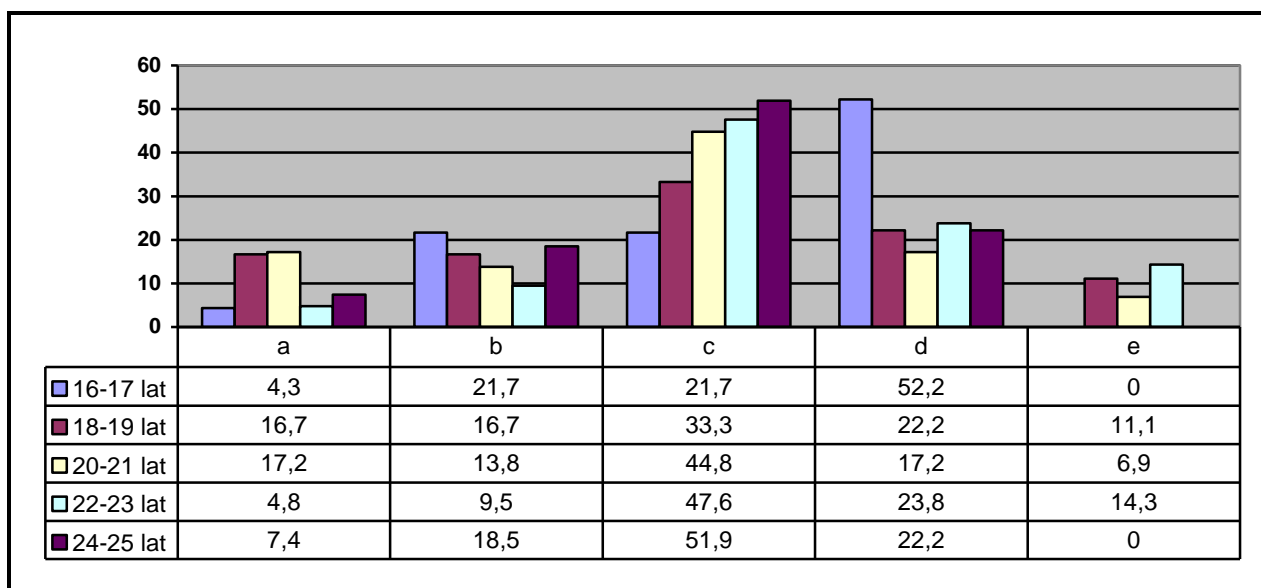
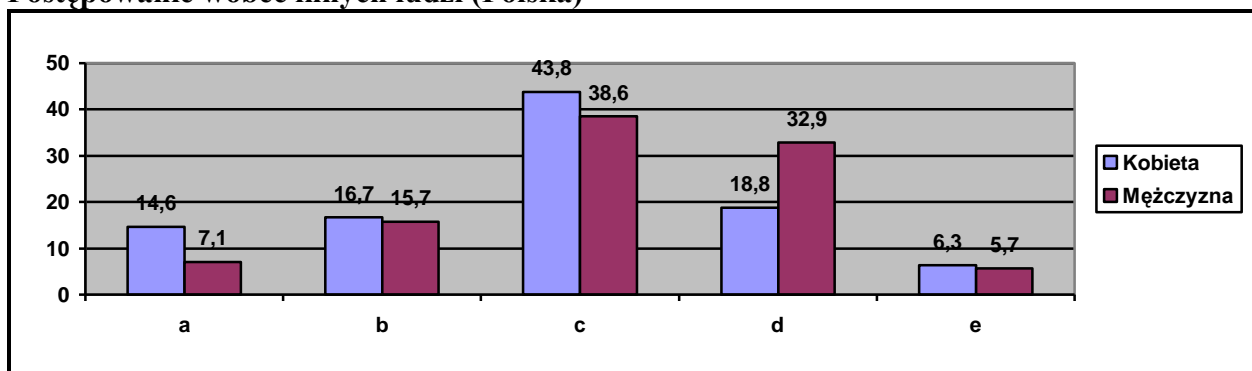
- a) jedynie życie dla innych ludzi nadaje sens życiu człowieka i dlatego powinien przeważać wzgląd na dobro innych
 b) należy przedkładać dobro innych nad własne, ale mimo to, dobra własnego nie należy bagatelizować
 c) należy umieć znaleźć wyjście pośrednie między dobrem własnym a cudzym
 d) choć jest rzeczą naturalną dbanie przede wszystkim o własny interes, należy w miarę możliwości uwzględniać cudzy interes
 e) lepsze jest konsekwentne kierowanie się dobrem własnym, niż udawanie przed sobą i innymi, że możemy postępować inaczej

Niemalże co trzecia kobieta uważa, że sens życia człowieka ujawnia się w działaniu dla innych oraz w umiejętności znajdowania kompromisu między dobrem własnym a cudzym, a co piąta widzi go w dbaniu o własny i cudzy interes.

Mężczyźni natomiast uważają, że przede wszystkim należy znaleźć wyjście pośrednie między dobrem własnym a cudzym. Tak twierdzi 1/3 badanych (stwierdza co drugi badany w wieku 20-21 lat i co trzeci 16-17 i 22-25 latek). Co piąty respondent jest zadania, że życie dla innych nadaje sens egzystencji człowieka (tak twierdzi głównie co trzeci badany w wieku 18-21 lat i prawie co drugi w wieku 22-23 lat).

Co trzeci badany - głównie mężczyzna w wieku 18-19 lat - uważa, że lepsze jest konsekwentne kierowanie się własnym dobrem niż udawanie, że możemy postępować inaczej, natomiast co piąty w wieku 16-19 lat, że z natury dbamy o swój interes ale powinniśmy w swoim działaniu uwzględniać interes cudzy.

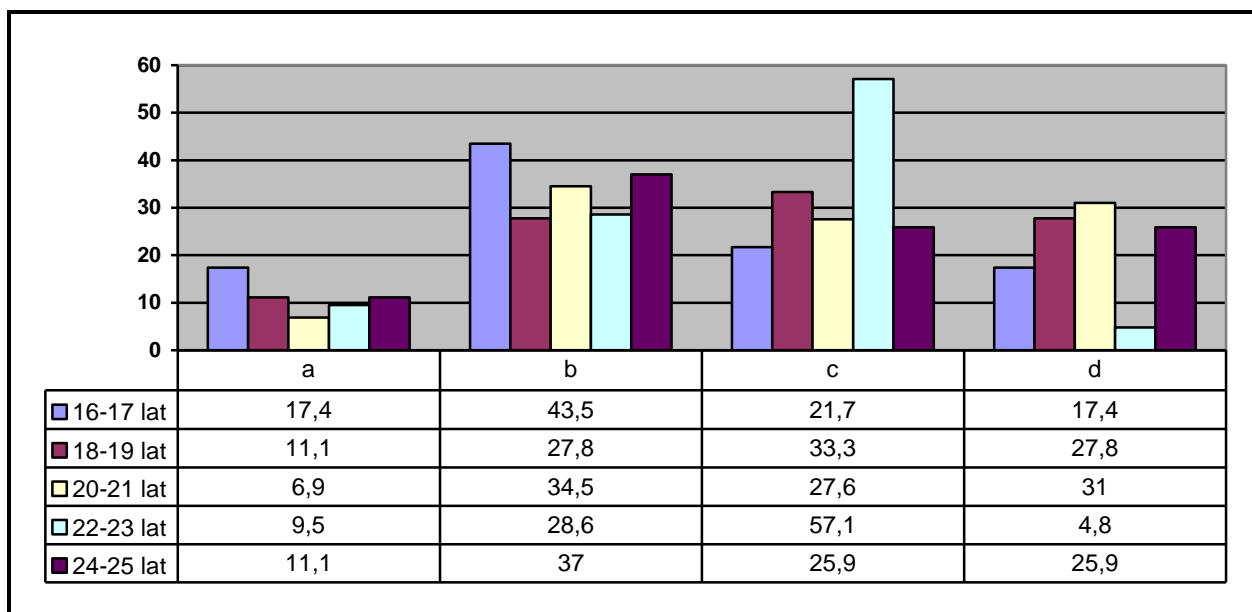
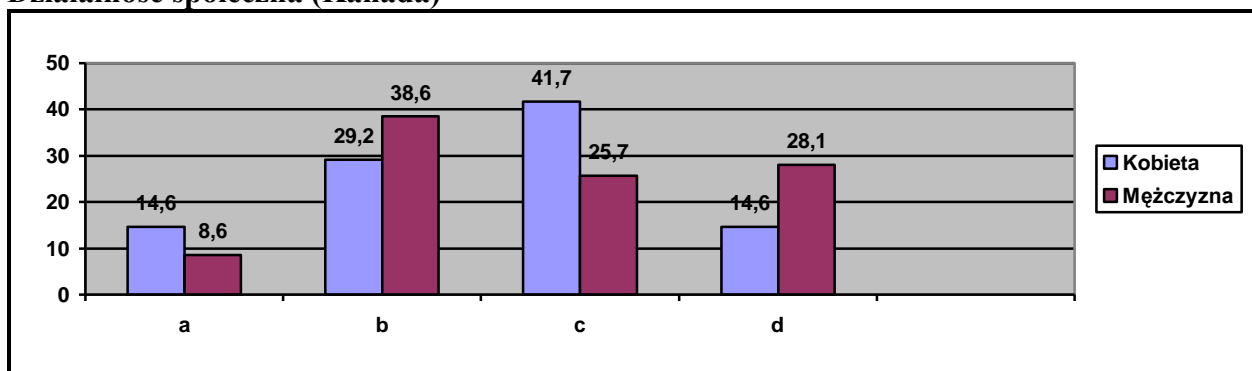
Postępowanie wobec innych ludzi (Polska)

- a) jedynie życie dla innych ludzi nadaje sens życiu człowieka i dlatego powinien przeważać wzgląd na dobro innych
 b) należy przedkładać dobro innych nad własne, ale mimo to, dobra własnego nie należy bagatelizować
 c) należy umieć znaleźć wyjście pośrednie między dobrem własnym a cudzym
 d) choć jest rzeczą naturalną dbanie przede wszystkim o własny interes, należy w miarę możliwości uwzględniać cudzy interes
 e) lepsze jest konsekwentne kierowanie się dobrem własnym, niż udawanie przed sobą i innymi, że możemy postępować inaczej

Respondenci z Polski w zdecydowanej większości (82%) uważają, iż w życiu należy umieć znaleźć wyjście pośrednie między dobrem własnym a cudzym. Pogląd taki bardziej popierają kobiety (43,8%) niż mężczyźni (38,6%). Przekonanie to wzrasta wraz z wiekiem badanych. Prawie co piąty badany uważa, że należy przedkładać dobro innych nad własne ale własnego nie należy bagatelizować (pogląd ten obniża się wraz z wiekiem badanych wzrastając w wieku 24-25lat). Mężczyźni częściej (32,9%) niż kobiety (18,8%) są zdania, że dbanie o własny interes jest rzeczą naturalną, ale w miarę możliwości powinniśmy zadbać i o cudzy. Taką postawę prezentują głównie 16-17 - latkowie.

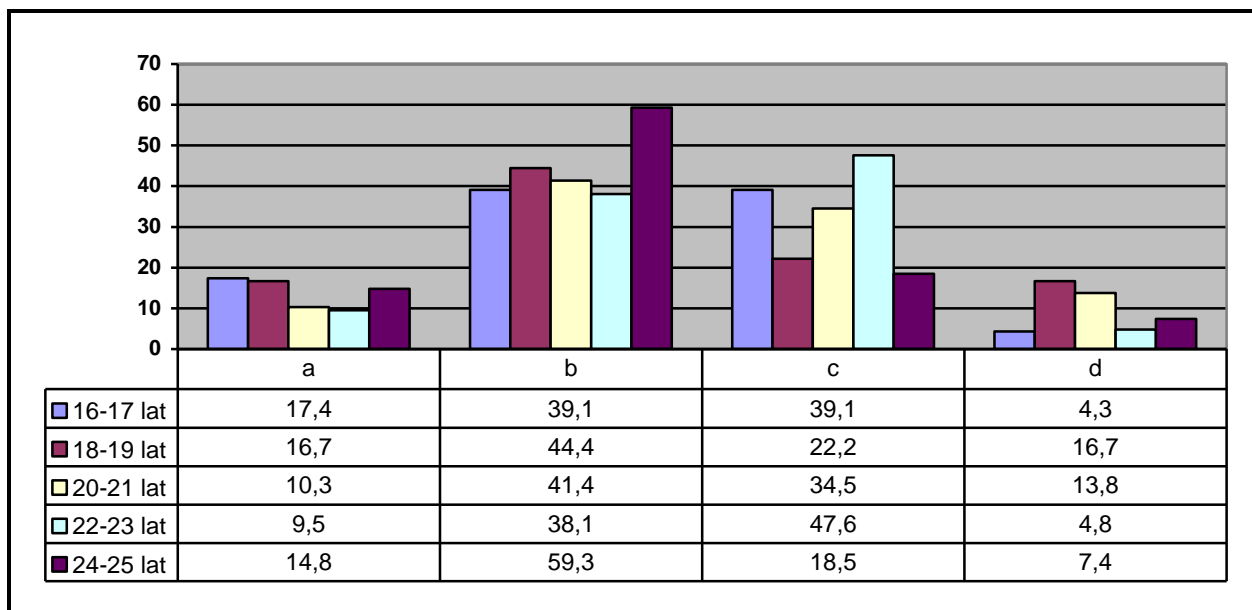
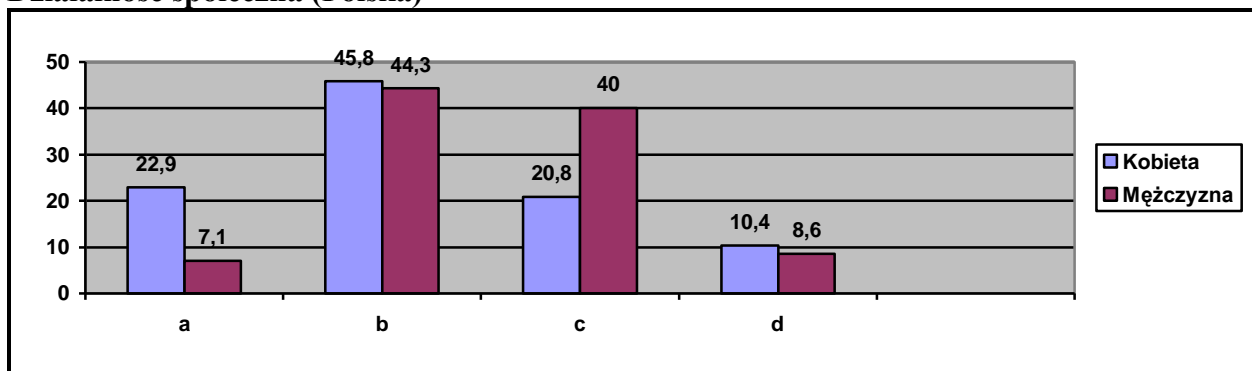
Działalność społeczna (Kanada)

- a) troska o przyszłość społeczeństwa
 b) troska o społeczeństwo, nie tracenie przy tym z oczu własnego interesu
 c) dbałość o własny interes w większym stopniu niż troska o sprawy społeczne
 d) przede wszystkim troska, o własny interes

Przeszło co piąty Kanadyjczyk uważa, że w działalności społecznej należy się kierować przede wszystkim troską o przyszłość społeczeństwa. Trochę częściej uważają tak kobiety (14,6%) niż mężczyźni (8,6%), częściej 16-17-latkowie niż pozostałe kategorie wiekowe. Bez mała co trzecia kobieta i co drugi mężczyzna twierdzi, że należy troszczyć się o społeczeństwo ale nie powinno się tracić z oczu własnego interesu. W taki sposób myślą trochę częściej niż pozostali 16-17, 20-21, 24-25-latkowie. Jednakże niemal co druga kobieta i co czwarty mężczyzna uważa, że należy bardziej dbać o własny interes niż o sprawy społeczne. Tak uważa co druga osoba w wieku 22-23 lata i co trzecia w wieku 18-21, i co czwarta powyżej 24 roku życia. Co dziesiąty respondent utrzymuje, że najważniejszy jest własny interes. Tak twierdzą głównie osoby w wieku 18-21 lat (15%).

Działalność społeczna (Polska)

- a) troska o przyszłość społeczeństwa
 b) troska o społeczeństwo, nie tracąc przy tym z oczu własnego interesu
 c) dbałość o własny interes w większym stopniu niż troska o sprawy społeczne
 d) przede wszystkim troska o własny interes

Co piąta kobieta i nieliczni mężczyźni (7,1%) twierdzą, że należy troszczyć się o przyszłość społeczeństwa, tak myślą 16-19 i 24-25-latkowie. Jednakże zdecydowana większość młodzieży (ok. 45%) jest zdania, że należy się troszczyć o społeczeństwo i nie tracić z oczu własnego interesu. Taką opinię preferują głównie osoby w wieku 24-25-lat (59,3%) i prawie 40% osób w pozostałych kategoriach wiekowych. Dwukrotnie więcej mężczyzn (40%) niż kobiet (20,8%) twierdzi, że należy dbać o własny interes w większym stopniu niż o interes społeczny. Opinię taką wyraża głównie młodzież w wieku 16-17 i 22-23 lat. Około 10% młodzieży głównie w wieku 18-21 lat, twierdzi, że należy w życiu kierować się własnym interesem.

Poniżej zaprezentowano listę stwierdzeń dotyczących aktywności społecznej, aspiracji, hierarchii wartości i poglądów kobiet i mężczyzn na kwestię osobiste i społeczne.

Kobiety

Lista stwierdzeń	Zdecydowanie tak		Raczej tak		Ani tak, ani nie		Raczej nie		Zdecydowanie nie	
	Kanada	Polska	Kanada	Polska	Kanada	Polska	Kanada	Polska	Kanada	Polska
Kraj										
Każdy powinien dostosować swój interes indywidualny do wspólnego dobra	20,8	18,8	52,1	54,2	8,3	20,8	16,7	6,3	2,1	0,0
Chciałbym brać aktywny udział w życiu społeczeństwa i przykładać się do jego dobra	20,8	18,8	45,8	50,0	25,0	18,8	4,2	12,5	4,2	0,0
Jeśli się czegoś podejmę, pracuję do upadłego, dopóki wynik mnie nie zadowoli	31,3	29,2	45,8	43,8	18,8	22,9	4,2	4,2	0,0	0,0
Chciał(a)bym być tak bogaty(a) by móc kupić sobie wszystko, czego pragnę	45,8	27,1	29,2	29,2	16,7	31,3	6,3	10,4	2,1	2,1
Lubię podejmować zadania, które są trochę ryzykowne, ale za to przynoszą korzyści	22,9	14,6	47,9	33,3	18,8	22,9	8,3	27,1	2,1	2,1
Mam w sobie dość siły i umiejętności, by sprostać zadaniom, które sobie stawiam	31,3	18,8	58,3	62,5	10,4	14,6	0,0	4,2	0,0	0,0
Na ogół rozglądam się uważnie za okazją zrobienia dobrego interesu	20,8	4,2	52,1	16,7	16,7	35,4	8,3	39,6	2,1	4,2
Lubię rywalizować i wygrywać, nawet jeśli nagrody są niewielkie	23,0	10,4	45,8	35,4	27,1	20,8	2,1	29,2	0,0	4,2
Często biorę się za coś tylko po to, żebym sobie udowodnić, że jestem do tego zdoln(a)y	20,8	14,6	58,3	29,2	12,5	20,8	8,3	31,3	0,0	4,2
Jest sprawą zasadniczą, aby każdy rozumiał, jak połączyć swój interes z interesem ogólnym	16,7	20,8	60,4	54,2	12,5	20,8	10,4	4,2	0,0	0,0
To, co bardzo cenię, to ambicja i zdecydowane dążenie do celu	43,8	41,7	39,6	41,7	14,6	12,5	2,1	4,2	0,0	0,0
Jestem gotów ponieść znaczne ryzyko, aby osiągnąć to, czego chcę od życia	33,3	16,7	39,6	33,3	20,8	16,7	4,2	29,2	2,1	4,2
Dobro grupy jest ważniejsze od dobra jednostki	20,8	12,5	45,8	33,3	14,6	39,6	10,4	12,5	8,3	2,1
Lubię trudne problemy i czuję radość, kiedy uda mi się je rozwiązać	41,7	22,9	33,3	25,0	18,8	20,8	6,3	27,1	0,0	4,2
Lubię próbować wszystkiego, co może wzbogacić moje życie wewnętrzne	47,9	31,3	37,5	47,9	10,4	14,6	2,1	6,3	2,1	0,0
Rozmyślam nad sensem mojego życia	64,6	47,9	29,2	39,6	2,1	6,3	2,1	6,3	2,1	0,0

Mężczyźni

Lista stwierdzeń	Zdecydowanie tak		Raczej tak		Ani tak, ani nie		Raczej nie		Zdecydowanie nie	
	Kanada	Polska	Kanada	Polska	Kanada	Polska	Kanada	Polska	Kanada	Polska
Każdy powinien dostosować swój interes indywidualny do wspólnego dobra	25,7	14,3	54,3	51,4	8,6	27,1	10,0	5,7	1,4	1,4
Chciałbym brać aktywny udział w życiu społeczeństwa i przykładać się do jego dobra	20,0	18,6	45,7	44,3	27,1	25,7	5,7	7,1	1,4	4,3
Jeśli się czegoś podejmę, pracuję do upadłego, dopóki wynik mnie nie zadowoli	22,9	20,0	48,6	61,4	20,0	12,9	5,7	5,7	2,9	0,0
Chciał(a)bym być tak bogaty(a) by móc kupić sobie wszystko, czego pragnę	37,1	31,4	37,1	21,4	17,1	31,4	7,1	12,9	1,4	2,9
Lubię podejmować zadania, które są trochę ryzykowne, ale za to przynoszą korzyści	21,4	38,6	44,3	40,0	27,1	11,4	7,1	10,0	0,0	0,0
Mam w sobie dość siły i umiejętności, by sprostać zadaniom, które sobie stawiam	25,7	38,6	57,1	41,4	11,4	17,1	4,3	2,9	1,4	0,0
Na ogół rozglądam się uważnie za okazją zrobienia dobrego interesu	25,7	24,3	45,7	27,1	21,4	28,6	4,3	17,1	2,9	2,9
Lubię rywalizować i wygrywać, nawet jeśli nagrody są niewielkie	28,6	27,1	34,3	28,6	25,7	32,9	10,0	7,1	1,4	4,3
Często biorę się za coś tylko po to, żebym sobie udowodnić, że jestem do tego zdoln(a)y	20,0	18,6	37,1	28,6	22,9	22,9	14,3	30,0	5,7	0,0
Jest sprawą zasadniczą, aby każdy rozumiał, jak połączyć swój interes z interesem ogólnym	18,6	21,4	57,1	44,3	15,7	28,6	7,1	4,3	1,4	1,4
To, co bardzo cenię, to ambicja i zdecydowane dążenie do celu	40,0	44,3	35,7	38,6	12,9	12,9	10,0	4,3	1,4	0,0
Jestem gotów ponieść znaczne ryzyko, aby osiągnąć to, czego chcę od życia	30,0	25,7	47,1	32,9	7,1	28,6	14,3	11,4	1,4	1,4
Dobro grupy jest ważniejsze od dobra jednostki	25,7	8,6	44,3	27,1	14,3	50,0	11,4	11,4	4,3	2,9
Lubię trudne problemy i czuję radość, kiedy uda mi się je rozwiązać	41,4	28,6	35,7	31,4	8,6	21,4	12,9	15,7	1,4	2,9
Lubię próbować wszystkiego, co może wzbogacić moje życie wewnętrzne	38,6	25,7	41,4	45,7	11,4	24,3	8,6	4,3	0,0	0,0
Rozmyślam nad sensem mojego życia	62,9	44,3	20,0	25,7	8,6	10,0	5,7	12,9	2,9	7,1

Wnioski

Analiza statystyczna materiału empirycznego oraz interpretacja wyników doprowadziły do stwierdzenia pewnych zależności i prawidłowości badanych zjawisk wyrażonych w postaci następujących wniosków:

1. Najważniejsze dla badanej młodzieży bez względu na kraj są dążenia do założenia rodziny, miłość, spokój i bezpieczeństwo oraz przyjaźń. Ważne jest posiadanie własnego mieszkania i osiągnięcie dobrobytu materialnego. Niestety prawie połowa badanych nie wie, co zamierza robić w dziedzinie dążeń oświatowo - zawodowych.

Udane życie rodzinne i przyjaźń cenią jednakowo wszyscy badani. Praca zawodowa jest ważna, ale jako środek do zapewnienia rodzinie warunków materialnych. Liczy się satysfakcja z wykonywanej pracy i dobre stosunki w pracy, ale zdecydowana większość respondentów kładzie nacisk na wysokie zarobki.

2. Większość badanych preferuje pracę interesującą i dającą wiele satysfakcji, ale zapewniającą też wysokie zarobki. Wysokie zarobki dominują częściej u młodzieży polskiej niż kanadyjskiej. Ważne są również dobre stosunki z przełożonymi w pracy.

3. Najbardziej cenionymi wartościami osobistymi są: rodzina, miłość, spokój i bezpieczeństwo oraz przyjaźń. Na kolejnych pozycjach młodzież sytuuje pieniądze oraz mądrość i wiedzę. Życie rodzinne to wartość najcenniejsza dla wszystkich badanych.

Na drugim miejscu znalazła się miłość wyróżniana częściej przez kobiety niż mężczyzn, one też bardziej cenią spokój i bezpieczeństwo. Pieniądze, przyjaźń, mądrość i wiedza są ważniejsze dla młodzieży polskiej niż kanadyjskiej.

Spośród wartości związanych z aspiracjami zawodowymi dominują te, które stwarzają szanse na awans i wysokie zarobki: rzetelna praca, sprawność działania oraz pracowitość i obowiązkowość. Poczucie pewności jutra budzi niepokój głównie u młodzieży polskiej, ale ona też bardziej niż młodzież kanadyjska preferuje rzetelną pracę, pracowitość i obowiązkowość i zaradność życiową.

Preferowane przez badanych wartości moralne to posiadanie własnego poglądu i silny charakter. Ważne dla młodzieży są wartości rodzinne, najbliżsi, a dopiero dalej godność, ojczyzna i mienie osobiste. Wysoko cenią przede wszystkim ojczyznę i godność. Warto zauważyć, że życie religijne jest na ostatnim miejscu wśród badanych wartości moralnych.

4. Realizacja przyszłych zamierzeń osobistych zależy głównie od: własnych chęci, wytrwałości charakteru oraz wyników w nauce. Na pomoc i życzliwość innych częściej liczą Kanadyjczycy niż Polacy.

Badani nie odczuwają problemów związanych z wpływem na własne sprawy osobiste w przyszłości. Dotyczy to głównie: spraw rodzinnych, własnego postępowania i spraw swojego

miejsca pracy. W niewielkim stopniu mogą oni wpływać na sprawy organizacji społecznych i politycznych, sprawy kraju i problemy ogólnoswiatowe.

5. Swoje zamierzenia w dziedzinie aspiracji bytowych badani oceniają w perspektywie 5 lat od ukończenia szkoły lub najdalej 5-10 lat. Większość badanych swoje nadzieje, co do poprawy swojego bytu lokuje w okresie do 5 lat od ukończenia nauki. Kanadyjczycy liczą na interesującą pracę, samochód i pełną niezależność finansową od rodziców, a w perspektywie 10 lat na dobrobyt materialny i własne mieszkanie.

Młodzi Polacy zaś w analogicznym okresie liczą na interesującą pracę, pełną niezależność finansową od rodziców, a mężczyźni na zakup samochodu. W dalszej perspektywie na dobrobyt materialny, własne mieszkanie i niezależność finansową od rodziców.

Natomiast zdecydowanie więcej Polek niż Kanadyjek jest nastawiona pesymistycznie co do realizacji swoich zamierzeń. Również mężczyźni częściej wyrażają opinię, że nie osiągną dobrobytu materialnego i własnego mieszkania.

6. Wszyscy badani sądzą, że we własnym życiu można oczekiwać tyle samo dobrego, co złego lub więcej dobrego. Świadczy to pomimo poprzednich odpowiedzi, o dużym optymizmie ankietowanych.

Ocena zdania ludzi w Polsce w tym względzie jest bardziej pesymistyczna. Połowa badanej młodzieży twierdzi, że ludzie spodziewają się od życia więcej złego. Na szczęście badani dojrzałsi wiekowo i zawodowo, twierdzą, iż ludzie oczekują więcej dobrego od życia.

7. Respondenci ceniąc własne poglądy niestety nie są tolerancyjni wobec cudzego odmiennego zdania. Tylko 1/3 badanych zdecydowanie jest tolerancyjna i dotyczy to ludzi młodych. Najbardziej potępiane moralnie jest dochodzenie do awansu kosztem innych. Natomiast takie działania jak aborcja, samobójstwo i mówienie nieprawdy w obronie innego człowieka są potępiane zaledwie przez co trzeciego badanego.

Ankietowana młodzież prawie jednomyślnie uważa, że należy w swoim postępowaniu umieć znaleźć wyjście pośrednie między dobrem własnym a cudzym, ale blisko połowa badanych przedkłada dobro innych nad dobro własne.

8. Działalność społeczna postrzegana jest niestety w kategoriach własnego interesu. Wszyscy troszczą się o własny byt, a szczególnie obawiają się bezrobocia, niskiej emerytury i renty oraz trudności mieszkaniowych.

Jednak badani przejawiają znaczny optymizm, że ich życie w perspektywie dwóch lat nie pogorszy się, a nawet ulegnie poprawie.

Powyższe wnioski w zasadzie pokrywają się z założonymi hipotezami. Respondenci przejawiają te same typy aspiracji, ale ich poziom i natężenie jest zależne od płci badanych oraz kraju - jego rozwoju gospodarczo-społecznego. Wydaje się, że jest to efekt globalizacji i

ujednoczenia wzorców. Zarówno badane aspiracje młodzieży, jak też uznawane wartości i ich hierarchia niewiele odbiegają od wyników badań prowadzonych w latach dziewięćdziesiątych XX wieku. Nadal najbardziej cenionymi wartościami są: rodzina, miłość i przyjaźń. Na dalszych miejscach sytuowane są wartości materialne i niestety moralne. Umacnia się w hierarchii celów życiowych rola pracy zawodowej i wykształcenia. Praca zawodowa ma jednak znaczenie jako środek do zapewnienia rodzinie dobrych warunków bytowych. Niepokojącym zjawiskiem jest obawa o własny byt, szczególnie strach przed bezrobociem i niskimi emeryturami w przypadku młodzieży polskiej. Badani wykazują niewielkie zainteresowanie polityką i sytuacją międzynarodową.

Zdaję sobie sprawę z pewnej fragmentaryczności dokonanych analiz empirycznych wobec tak skomplikowanych zjawisk jak aspiracje życiowe młodzieży. Mam jednak nadzieję, że poczynione uwagi i wyniki badań będą przyczynkiem do głębszej analizy badanego problemu.

LITERATURA

Opracowania zwarte:

- Adamski W., Młodzież w społeczeństwie. Konferencje polsko-amerykańskie, Warszawa 1980.
- Atkinson JW., Feather N.T., A Theory of Achievement Motivation, New York-London Sydney 1966.
- Borowicz R. Plany kształceniowe i zawodowe młodzieży oraz ich realizacja, Warszawa 1980.
- Cudowska A, Orientacje życiowe współczesnych studentów, Białystok 1997.
- Dyoniziak R, Młodzież epoki przemian, Warszawa 1987.
- Doliński D., Orientacja defensywna, Warszawa 1993.
- Duraj-Nowakowska K., Integrowanie edukacji wczesnoszkolnej: modernizacja teorii i praktyki, Kraków 1998, "Impuls".
- English HB., English AC., A Comprehensive Dictionary of Psychoanalytical Terms, New York-London-Toronto 1958.
- Hojnicka-Bezwińska T., Orientacje życiowe młodzieży, Bydgoszcz 1991.
- Janowski A, Aspiracje młodzieży szkół średnich, Warszawa 1977.
- Kozielecki J, Koncepcja transgresyjna człowieka, Warszawa 1987.
- Krech D. i Crutchfield RS., Elements of Psychology, New York 1958,
- Knopf A, Kulas H, Samoocena młodzieży, Warszawa 1986.
- Kwieciński Z., Kwiecińska T., Kształtowanie, a plany życiowe młodzieży, Toruń 1979.
- Lewowicki T. Aspiracje dzieci i młodzieży, Warszawa 1987.

- Mc Gimnis A L, Sztuka motywacji, Warszawa 1994.
- Muszyński H., Rozwój moralny, Warszawa 1983.
- T. Parsons, Szkice z teorii socjologicznej, Warszawa 1972.
- Pelcowa M., Rozwój osobowości w wieku młodzieńczym. Potrzeby psychospołeczne. [w:] red. I Maciaszkowa, Problemy okresu młodzieńczego w szkolnej edukacji, Warszawa 1989.
- Rykowski Z., Młodzież na tle przemian pokoleniowych, Warszawa 1985.
- Schulz R., Antropologiczne podstawy wychowania, Warszawa 1996.
- Schulz R., Szkoła - instytucja, system, rozwój, Toruń 1992.
- Skorny Z., Aspiracje młodzieży oraz kierujące nimi prawidłowości, Wrocław 1980.
- Skorny Z., Mechanizm funkcjonowania aspiracji, Prace psycholog. XIII 1980.
- Szajek S., System orientacji i poradnictwa zawodowego, Warszawa 1989.
- Szefer-Timoszenko J., Aspiracje w życiu człowieka, Katowice 1981.
- Szuman S., Natura, osobowość i charakter człowieka, Kraków 1996.
- Czasopisma:
- Galas B., Cechy układu nerwowego, a poziom i treść aspiracji, Nowa Szkoła, 1986, nr 7/8,
- Jalinik M., Motywy wyboru szkoły i zawodu, "Edukacja i Dialog", 1993, nr 9.
- Komar W., Praca, człowiek i edukacja zawodowa czasu transformacji. W stronę cywilizacji eutyfronicznej, "Edukacja. Badania. Innowacje", 1999, nr 2.
- Kustek H., Postawy i aspiracje uczniów, "Życie Szkoły", 1987, nr 10.
- Lewowicki T., Galas B., Poziom aspiracji młodzieży, Nowa Szkoła, 1984, nr 9,
- Lewowicki T., Galas B., Uwarunkowania aspiracji młodzieży, Nowa Szkoła, 1984, nr 12.
- Olszak-Krzyżanowska B., Oorientacje życiowe młodzieży, Edukacja, 1988, nr 2.
- Skorny Z., Pojęcie aspiracji i oraz mechanizmu ich funkcjonowania, "Prace Psychologiczne", 1.13, Wrocław 1980.

Abstract

At the beginning of 11th century, on the background of broad civilization transformations, the problem of life aspirations has the special meaning. A contemporary man can not use finished patterns of life aspirations which had been worked out in past. In the time of developed cultures characteristic of present societies, it is necessary to set a new qualification of hierarchy concerning the most important life matters. These choices involve both existential values, attitudes towards political, economic and social reality and some opinions, ideas as well as activities generating them.

Learning mechanisms of shaping aspirations makes it easier to understand many social and individual behaviour. It also enables explaining and understanding the picture of aspirations – of both individuals and groups. It helps to foresee men's desires and behaviour.

Life aspirations, their shape - are first of all the resultant product of developmental conditions and the possibilities of environment. The detailed investigation of life aspirations of young generation is important especially in the face of democratic transformations in Poland. In this changing socio-economic situation, today's youth stands before one of the most important moments in their lives: they have to make a decision concerning further life, further education, career, personal life and taking the part in socio-political life.

The problem of life aspirations in the context of planning future by young men is particularly important because it determinates the development of every society in all its functioning fields.

Canada is considered to be one of the countries which are well developed economically, well formed and having a stable political system. The aspirations of youth in that country may turn out to be future Polish youth's aspirations too.